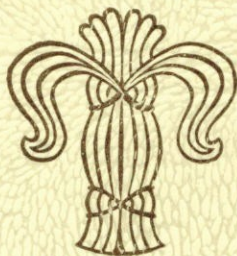

PER ENGDAHL

KORPORATISMEN

DEN EUROPEISKA
ENHETSTANKENS
IDEOLOGI

BOK OCH TIDSKRIFT

KORPORATISMEN

DEN EUROPEISKA
ENHETSTANKENS IDEOLOGI

av

PER ENGDAHL

Bok och Tidskrift, Box 362, Malmö

SAMTAL MED LÄSAREN

När en författare vänder sig till sin läsare, talar han nästan alltid till en okänd. Han känner inte läsarens åsikter och vet inte om han möts med sympati, antipati eller likgiltighet. Jag har alltså ingen aning om, vem Du är, käre läsare. Kanske hör Du till dem, som i förväg anser de synpunkter, vilka här framföras, vara något av det mest olyckessaliga i modern politik. Bara Du har tittat på omslaget, har Du Ditt omdöme klart. Det här blir diktatur, förtryck, brutalitet, koncentrationsläger och annat i den vägen. I så fall vågar jag gissa, vad Du tänker säga, när Du läst ut skriften. Det där var en utmärkt bluff! Med sådana sagra talesätt skall han försöka föra oss bakom ljuset. Men vi låter inte lura oss. Vi känner de där gossarna.

Till detta vill jag svara: Om Du haft en förutfattad mening om den åsiktsriktning, som framträder med denna skrift, och det sedan visar sig, att denna mening inte stämmer med skriftens innehåll, då måste Du ha en speciell anledning om Du vill beskylla dess författare för medvetet bedrägeri. Du måste kunna påvisa, att författaren eller hans meningsfränder har visat särskild benägenhet att säga ett och göra ett annat. Nu torde det emellertid vara uppenbart, att de människor, som omfatta idéerna i denna skrift, under mer än ett årtionde stått i ett blåsväder, som blott få om ens någon annan här i landet varit med om. De skulle ha kunnat köpa sig sinneslugn, familjelycka och god ställning genom att avsvara sig sina förgripliga åsikter. Men de har inte gjort det. De har låtit sin övertygelse fälla anslaget och handlat därefter. Folk av den typen har sannemligen ingen anledning att plötsligt försöka dölja sina åsikter. De har mer än de flesta visat, att de i hårda och svåra lägen står för sin tro. Ett försök att stämpla deras synpunkter som medvetet bedrägeri, som småskuren anpassning, faller på sin egen orimlighet. Om någon förtjänar tilltro, borde det väl vara de, som vågar stå för sin uppfattning i verklig motvind.

Nu inskrider kanske en annan läsare: Stopp ett tag! Jag känner mig inte alls träffad av hela det där resonemanget. Jag tror visst, att Du menar, vad Du säger. Men vad är det egentligen för en underlig teologisk skrift, som Du begär, att jag skall läsa? Vi intresserar oss just nu för tjänstepensioner, för den växande statsskulden, för den hotande arbetslösheten, för det krympande valutaunderlaget, för räntor, jordbrukspriser och skogstilldelning. Inte har vi tid att sitta och fundera på vad historien egentligen är för något, hur ett idealsambälle skall se ut, vilken s.k. helhetsuppfattning man bör ha om staten, samhället och den enskilde. Det där får filosoferna och de tänkande augustarna syssla med. Vi vanliga vardagsmänniskor vill höra talas om rejäla och konkreta ting.

Jag är inte alls förvånad över detta inlägg, käre läsare. Jag har hört det många gånger förr. Men nu måste jag ändå be Dig fundera ett litet tag. Vi har faktiskt sysslat just med dessa ting i politiska diskussioner både i press, radio och vid möten och sammankomster. Men detta tycks ha medfört att det politiska intresset börjat sjunka mot nollpunkten. I

stället för klarhet tycks den politiska förvirringen vara större än någonsin. När folk hör på debattörerna från de fyra partierna, vet de varken ut eller in. Ibland angriper man staten: bara den enskilde begriper något. Ibland begär precis samma människor, att staten skall rycka in och hjälpa till. Ena ögonblicket menar somliga, att utan det allmännas stöd går ingenting riktigt bra. I nästa ögonblick säger samma folk, att varje klar normering i uppföstran av ungdomen är ett brott mot friheten och därför måste avvisas. Det finns ingen logik i någon ståndpunkt. Det finns ingen klar förutsättning, som man håller fast vid. Allt är bara en enda stor tankeoreda. Det är just därför vi behöver en ideologisk debatt, en åskådning, som ger oss det långa perspektivet, sammanhanget, som gör detaljerna begripliga och åtgärderna konsekventa och följdriktiga. Endast en klar ideologisk grund kan ge saklighet åt detaljdebatterna.

Det är nog så riktigt, säger en tredje läsare. Jag håller med Dig i stort. Men jag är den tvivlande Tomas. Ty hur logiskt Du än må resonera, hur tilltalande Ditt framtidsprogram än må vara, fruktar jag att det är bortspilld möda. Du kunde ägna Dig åt något matnyttigare. Det blir ändå ingenting av allt det där. Visst skulle jag bli glad om jag hade fel. Men i denna vrånga värld går det inte med ideal. De blir lätt till själbedrägeri och verklighetsflykt.

All rätt, Tomas, Du har kanske rätt. Jag har allt själv tänkt i samma riktning som Du — mer än en gång förresten. Men tänk bara för ett kort ögonblick på Din namne, på honom, som Du uppkallat Dig efter. Visst tvivlade han. Visst ville han sticka sina fingrar i hålen efter spikarna och sin hand i sidan. Men trots sina tvivel gick han ut och kristnade med människor i Indien, där hans lärjungar finns kvar än i dag. Det där tvivlet kan nog vara nyttigt. Men om vi låter det ta överhanden, dödar det varje möjlighet att göra en skapande insats. Visst finns det många ansträngningar, som till sist faller ihop och aldrig når sitt syfte. Den risken får man alltid ta. Men det finns ingenting nytt och värdefullt, som kommit till, utan att människor tagit sådana risker. Fortsätt därför gärna med Ditt tvivel. Men läs ändå. Och om Du gillar saken, som Du säger, så arbeta trots tvivlet. Vi skall göra vad vi kan för att komma till rätta med tveksamheten.

Vi är utan tvekan Europas rikaste land. Vi har en hög levnadsstandard. Vi har ett någorlunda effektivt försvar. Vi har en god social omvårdnad. Vi borde vara Europas lyckligaste folk. Men det är vi inte. Vi toppar den europeiska självmordsstatistiken. Vår brottslighet har stigit oroande efter kriget. Alkoholisomens omfattning är en alarmsignal. Och just omfattningen bland de yngre av dessa företeelser i en tid, då ungdomen haft det materiellt bättre än någonsin under vår långa historia, talar ett irriterande språk om vantrivsel. Vi har stirrat oss blinda på det materiella, på detaljerna för dagen. Därför vädjar jag till Dig, käre läsare. Antingen Du blir med på noterna eller inte. Men fortsatt läsningen mot bakgrunden av ett nyläge, som är ljus på ena sidan men alltför mörkt på den andra. Också den tvärsäkre, som tänker annorlunda, kan ibland behöva tänka om.

Vi behöver en ny ideologi

Inom allt vidare kretsar börjar man komma till insikt om att de gamla ideologierna från 1800-talet och mellankrigstiden inte längre håller. De försök till förnyelse, som gjordes mellan världskrigen, blev bara ansatser, som gick under i det andra världskrigets virvlar. Bara ett fåtal, som ingenting lärt, önskar dem tillbaka. Kvar står i dag den sovjetryska kommunismen och den amerikanska individualismen. Men båda är ideologiskt undergrävda, särskilt den sistnämnda. Amerika, frihetens och humanitetens land framför andra, håller på att utveckla sig till kollektivismens och likriktningens. Där de amerikanska atomstäderna växer upp, är det, som om en ny medeltid vore på marsch. På en 800 meter hög klippa i Colorados cañon ligger Los Alamos, den stad, där atomindustrin har sin hjärna. På avstånd ser dess laboratorier ut som en medeltida riddarborg, omgiven av en stad, och de praktfulla fjällkedjorna bildar en högromantisk bakgrund. Runtomkring staden löper en mur precis som på medeltiden. Men muren består av taggtråd, och från varje maska i nätet spanar elektronögon ut i omgivningen. Om natten lyser bländande vita bågglampor från en ledning, som utgör murkrönet. Ingen närmar sig ostraffat. Ingen slipper in genom stadsporten, som består av en vaktkur, byggd i genomskinligt material, utan att alla passersedlar blivit visiterade. Staden är indelad i olika zoner, den ena hemligare än den andra. Överallt vakar hemliga ögon och hemliga lyssnarposter. Överallt möter anslagen om tystnadsplikt. Här har välfärden nått sin fulländning. Här finns ingen fattigdom och ingen kriminalitet. Men här finns heller ingen frihet. Och uppe i State of Washington, där plutoniumfabrikens atomugnar arbetar bakom metertjocka väggar av pansarbetong, där varje fas av processerna följs på radarskärmar, där robotar med elektronhjärnor, styrda med spakar från andra sidan väggen, är de enda, som kan reglera maskiner, för evigt förgiftade av den radioaktiva strålningen, där regerar de vita män-

nen, dvs. sanitetstjänstens personal, lika enväldigt som faraos slavdrivare. Där kan varje disciplinärt uppträdande vara livsfarligt.

Sovjetsamhället, kommunismens likriktade masskollektiv, utmejslat av Stalins spioner, agenter och bödlar, kollektivsamhället, där varje människovärde till sist är utplånat, där alla från ordensdignande marskalkar till trasklädda kolchosarbetare måste böja sig och krypa i stoftet inför avguden partikollektivet, detta samhälle utan nåd är alltså redan på väg att växa fram inom frihetens egna gränser, växa fram i skydd av frihetens krafter. Sovjetsamhället har med sina hänsynslösa metoder nått otroliga resultat. En jätteindustri har stampats ur jorden, stäpperna har börjat blomma, ishavskusten har börjat kultiveras. Men allt detta har skett på bekostnad av omistliga västerländska värden. Det är därför, vi aldrig kan acceptera kommunismen. Men nu ser vi samma kollektivism, som i Sovjetunionen piskats fram uppifrån, komma smygande nedifrån mitt i den demokratiska världen. "Varför spärrar ni förstädernas gator?", frågar den unge svenske diktaren Werner Aspenström. "Den ni väntar passerar inte förstäderna."

Det är mot denna utveckling mot robotsamhället, mot den byråkratiska diktaturen, mot kommunismens dödshot och den inre upplösningens lurande bakhåll, som vi måste formulera den nya ideologin, solidaritetens och frihetens, auktoritetens och rättssäkerhetens västerländska framtidslinje. Inför det nya ofattbara och skrämmande i nutiden sprider det sig överallt i västerlandet en livsångest, som förlamar vår handlingskraft och skymmer vårt synfält. Vi behöver en ny optimism, en ny framtidstro. Och vi behöver den idé, som kan tända, egga och svetsa samman oss som förr. Det är denna ideologi, alternativet till kommunism och kapitalism, till demokrati och diktatur, som vi velat forma och föra fram i den nysvenska rörelsen på det nationella planet liksom i den europeiska socialrörelsen på det internationella.

Vem formar vårt öde?

Det finns ingen förutbestämd utveckling. Historien är liksom marmorn i ett konstverk, den är det material, av vilket vi med våra egna händer formar vårt öde. Allt djupare har vi trängt in i naturens hemligheter. Vi har uppdagat dess krafter, vi har kartlagt dess orsakssammanhang. Och vi har kopplat om krafterna. Vi har kommit orsakskedjorna att bli andra och oförutsedda. Forsarnas skummande virvlar förvandlar vi till elkraft, som lyser upp våra städer, värmer våra hem och driver våra fabriker. Oljan i jorden har vi hämtat upp för att låta bilarna i blänkande rader rusa fram över breda asfaltvägar eller komma de silvergrå flygplanen att lyfta mot skyn. Bandet, som håller atomens delar samman till en enhet, har vi löst upp, och dess inestängda krafter har vi släppt lösa för att kunna utnyttja dem i vår tjänst. Den dag rycker allt närmare, då det första rymdskeppet lämnar vår jord för att föra oss mot nya okända vidder, och vi drömmer om det ögonblick, då solenergin skall kunna samlas, tämjäs och sändas ut till varje punkt på jorden, där energibehovet inte är tillgodosett.

På samma sätt är vi på väg att tränga in i historiens hemligheter. Vi söker komma åt orsakssammanhanget i den ekonomiska mekanismen, de lagar, som behärskar vår välbästande-utveckling. Vi söker finna ut de sociala känslornas och motsättningarnas orsaker och verkningar. Vi vill komma åt maktviljans hemlighet på gott och ont, driften, som grundar samhällen och bygger stater, vi söker fånga krigets gåtfulla massvansinne för att tämja dess demoner. Vi frågar oss om sambandet mellan naturens beskaffenhet och människans utveckling. Vi säger oss, att de intellektuella insatserna, matematikens och logikens lagar, forskningens och konstens ofrånkomliga resultat, måste spela en påtaglig roll för vårt öde. Vi söker utforska det biologiska arvets roll och miljöns betydelse för utformningen av vårt själsliv, våra tankegångar, våra föreställningar och våra känsloreaktioner.

Vi vet, att alla dessa krafter spelar med i historien. Vi vet, att de spelar samma roll för det mänskliga samhällets utveckling som vattenkraften, skogen, järnet, oljan, kolet för den moderna industrin. Och liksom människan just genom att utnyttja dessa materiella drivkrafter kommit dem att samspela för uppnåendet av bestämda syften, så gäller det, att få fram en liknande samordning av historiens grundfaktorer, att tämja utvecklingen för att därmed själva kunna bestämma och forma vårt öde.

Det är följaktligen all politikens yttersta uppgift att samordna utvecklingens krafter på så sätt, att man kan förverkliga sina uppställda mål. Politikern är historiens tekniker. Men han skiljer sig från teknikern i egentlig mening såtillvida, att han har att göra icke med döda ting utan med levande människor. Flytta en sten, den opponerar sig inte. Den blir lugnt liggande, där den lagts. Men med människor är det annorlunda. Vi kan räkna ut de ekonomiska lagarna. Om de finge verka i ett lufttomt rum, skulle de fungera, som vi på förhand förmodar. Men det kommer alltid oförutsedda faktorer med i spelet. Ekonomin är beroende av människans reaktioner. Vi kan kartlägga de psykologiska orsakssammanhangen. Men bara till en viss gräns. Det kommer alltid med en faktor, som rubbar kalkylen. Försök tvinga människorna att uppträda som vi förutbestämt. Reaktionen uteblir inte. Också det mest polisbehärskade diktatorsamhälle måste ständigt slå ner revoltförsöken från människor, som reser sig mot tvånget. Blott om människan själv har en känsla av medbestämmande och mening i sitt handlande, kan hon till fullo utnyttja sina resurser. Därför blir berättelsen om statskonstens fulländning en berättelse om friheten. Utan frihet kan ingen högre kultur byggas upp. Att förkväva friheten är att stänga dörren till framtiden. Det är ledare med makten av sina medmänniskors förtroende, som världen behöver.

Maskinernas tidsålder

Den nydaning av den mänskliga tillvarons snart sagt alla områden, som ägt rum de senaste två hundra åren, står i tecknet av den företeelse, som går under namnet den industriella revolutionen. Uppfinningen av ångmaskinen, skisserad av fransk intelligens kring det sjuttonde sekelskiftet men förvandlad till praktiskt användbar konstruktion av James Watt ett drygt halvsekel efteråt, blev upptakten till en utveckling utan motstycke i världshistorien. Det gamla samhället med dess ståndsordning och dess skråväsen sprängdes sönder av de nya sociala krafter, som industrialismen frammanade. Ur handelsstädernas köpmannaklass växte den nya kapitalistiska borgarklassen fram, och kring de snabbt växande industrisamhällena tätnade den nya arbetarklassen. Den mänskliga muskelkraften ersattes av maskinkraft. Först var det kolet, senare vattenkraften och oljan, som blev den nya produktionens stora energikällor. Järnvägarna och ångbåtarna, senare bilismen och flyget ställde nya kommunikationsmedel till förfogande, som möjliggjorde den nya massproduktionens spridning över allt större områden. De liberala idéerna med deras starka frihetskrav, riktade mot statliga regleringar och skrämmässiga organisationsformer, beredde mark icke blott för de stora marknaderna utan också för den politiska demokratin. I dess stora vida famn tågade den nya arbetarklassen in först som en revolutionär hord av samhällsomstörtare, en mullrande underjord med hot att dränka det nya kapitalistiska samhället i ett utbrott av rödglödgd lava men så småningom alltmera konform med de liberala frihets- och jämlikhetsidéerna. Tillkomsten av ett allt större antal klasslösa mellangrupper — tjänstemän, småföretagare, nya hantverkargrupper av montörer, reparatörer, installatörer, service-personal o. d. — medförde en så småningom skeende utjämning. Den romantiska konservatism, som utgjort ett ideologiskt försvarsvapen för det forna samhällets överskikt, bleknade undan och

förvandlades till en konservativt färgad liberal åskådning. Aristokratin smälte samman med den nya penningadeln. Marxismens revolutionära patos blev revisionistisk socialdemokrati, och mellan dessa strömningar framträdde en socialt betonad nyliberalism som uttryck för de nya mellanskiktens intressen.

Men knappt hade de liberala frihetsidéerna på allvar hunnit öppna gränserna för en världsomspännande frihandel, innan nationalismen började framträda som den stora motkraften. De nationella staterna organiserade sig alltmer som konkurrerande jättefirmor. Kampen om kommunikationsleder, råvarukällor och marknader blev allt intensivare, och ur denna kamp växte det första världskriget fram. Motsättningarna skärptes åter. Men den inre sociala kampen trädde i bakgrunden till förmån för en nationernas inbördeskamp på det internationella planet. På två håll sökte man medvetet utnyttja detta förhållande. Lenins röda kupp i Petrograd grundlade den kommunistiska Sovjetunionen. Den revolutionära marxismen återkom och blev en världsmakt i leninismens gestalt. Sovjetmakten uppenbarade sig som den proletära världsrevolutionens avantgarde. Som ett uttryck för "proletären bland Europas nationer" organiserade Mussolini de första fascistiska förbänden i Italien, vilka den 28 oktober 1922 anträdde marschen mot Rom. Fascismen liksom senare den tyska nationalsocialismen var en revolt mot den liberala demokratin med dess olika nyanser. Ideologiskt blev den en förening av den yttersta högerens romantiska konservatism och den yttersta vänsterns revolutionära socialism. Den renässans för statens makt över samhället, som blivit en följd av världskrigets påfrestningar, fick i de fascistiska och nationalsocialistiska diktaturerna sitt främsta uttryck, men den tendens till överbyggnad av klassmotsättningarna, till nationell samling under statens ledning, som fascismen förkroppsligade, gjorde sig också gällande överallt i den demokratiska världen. Den var en för hela mellankrigsperioden kännetecknande politisk och social tendens.

Nationernas konsolidering inför det andra världskriget bars tekniskt upp av rationaliseringen och de nya surrogatindustrierna. Medan den förstnämnda företeelsen syftade till en effektivisering av de tekniska hjälpmedel, som redan stod till buds, syftade den sistnämnda till att

göra de olika nationerna oberoende av sådana råvaror, som inte förekom inom deras gränser. Idealet var självhushållet, den nationella autarkin. Men då detta ideal var ouppnåeligt, eftersom varken rationalisering eller surrogatproduktion kunde ersätta det mellanfolkliga varuutbytet, resulterade utvecklingen i en ny väldig sammanstötning mellan folken. I det andra världskriget störtade de nya nationella experimentsamhällena samman medan Lenins skapelse, Sovjetunionen, i stället framträdde som en världsmakt av skrämmande proportioner. Statsförvaltningens makttillväxt under det första världskriget överträffades under det andra också i demokratierna, och den spänning, som efter vapenstilleståndet i maj 1945 klöv segerarna i två läger, det kommunistiska och det demokratiska, konserverade statens maktsällning på båda sidor. Samtidigt började rationaliseringen som tendens inom industrin att utveckla sig hän mot ren automation. Behovet av väldiga kapitalkoncentrationer växte därmed i sådan utsträckning, att staterna måste engagera sig i högre grad än tidigare. Och än mer blev detta fallet genom atomkraftens frigörelse och möjligheterna att med de nya tekniska hjälpmedlen utsträcka människans herravälde över jorden till att omfatta också den närmaste världsrymden.

Det kalla krigets yttre press, statsförvaltningens allt flera uppgifter och allt större organisation, småföretagens svårigheter att hävda sig mot de större enheterna, maktkoncentrationen inom de fackliga sammanslutningarna till topporgan, delvis frampressad av penningpolitiska nödvändigheter, allt bidrar till en och samma utvecklingstendens. I bakgrunden skymtar den byråkratiska diktaturen som en logisk följd av den moderna demokratis konstruktion. Redan på 1830-talet förutsade Tocqueville, att demokratin skulle uttradera de naturliga mellanmakterna mellan staten och individen, så att människan till sist stode värnlös gentemot en allsvåldig byråkrati. Det är denna utveckling, vi nu bevittnar. Vägen tillbaka till frihet, rättssäkerhet och folklig självstyrelse måste leda fram till helt nya samhällsformer, till en omkoppling av krafter, som i dag håller på att låsa sig. Västerlandet har här bara en väg, vägen till korporatismen.

Frihetens enda väg

Det byråkratiska diktaturhotet är västerlandets allvarligaste problem. Vi har sett samma utveckling passera i snabbtakt i Sovjetunionen, regisserad och driven av målmedvetna händer. För att förstå hemligheten i denna utveckling måste vi ett ögonblick stanna vid de ekonomiska förutsättningarna. All produktion är till för att täcka människornas behov. Men för varje högre produktion behövs det redskap och maskiner, fabriker och kommunikationsmedel. En del av produktionen måste användas för framställningen just av dessa nyttigheter. Människorna måste alltid i nuet avstå från att ta ut hela resultatet av sitt arbete. En del måste utnyttjas för framställningen av de maskiner, fabrikslokaler och transportmedel, som framtiden behöver. Ju större del av nuets arbetsresultat, som man avstår ifrån, desto större blir den framtida produktionen.

Man skulle kunna indela det ekonomiska livet ur ekonomisk synpunkt i tre eller fyra sektorer. Den första utgöres av konsumtionen, de enskilda människornas personliga behovstillfredsställelse. Den andra utgöres av konsumtionsvaruproduktionen, dvs. framställningen av allt det som hör till livets nödtorft och lyx, den tredje är kapitalvarusektorn, dvs. den som tillverkar maskinerna, verktygen, råvarorna, fabrikena, trafikmedlen o. d. Den fjärde slutligen brukar kallas de offentliga investeringarna. Delvis sammanfaller denna sektor med den tredje. I den mån staten tillverkar eller tillhandahåller kraftverk, järnvägar, buss- och flyglinjer är denna del av offentlig verksamhet liktydig med kapitalvaruframställning och tillhör på sitt sätt den tredje sektorn. Byggandet av skolor, sjukhus, forskningsanstalter o. d. kan indirekt räknas som kapitalvaruframställning, ty utan utbildning och forskning är högre produktion omöjlig liksom sjukvården minskar fränfällena i arbetet och därmed ökar produktionens effektivitet. Helt improduktiva är däremot investeringarna för militära ändamål. De utgör den ofrån-

komliga säkerhetspremie, som vi i dag måste betala för framåtskridandets framtida trygghet.

Om man nu lägger tyngdpunkten i den första sektorn och genom lönestegringar och sociala förmåner driver fram konsumtionen genom att öka efterfrågan på konsumtionsvaror, tvingas sektor 2 att flåsande följa med i utvecklingen. I den mån kapital i alltför stor utsträckning dras till sektor 2, inverkar detta dämpande på utvecklingstakten inom sektor 3, kapitalvarusektorn. Detta innebär att utvecklingstakten i framtiden blir långsammare. I den mån man däremot bromsar sektor 1 genom låga löner till massorna, samtidigt som produktionen inom sektor 2 är i full gång, förlorar konsumtionsvaruindustrin sina avsättningsmöjligheter, lagren växer och en arbetslöshetskris inträder. Principen måste följaktligen vara, att hela tiden se till, att den tredje sektorn går i spetsen, att tvåan följer efter, men att ettan ständigt hålles så hög, att produktionen stimuleras genom fortlöpande efterfrågan.

Naturligtvis kan man genom konstlade medel, exempelvis statliga maktspråk, hålla konsumtionen på en låg nivå, likaså konsumtionsvaruframställningen, för att i stället sätta in allt på kapitalvaror och offentliga investeringar. Stalin insåg detta med den primitiva människans naturinstinkt. Han insåg, att om Sovjetunionen skulle bli en världsmakt, måste den sovjetryska produktionen drivas upp i jämbredd med den västerländska. Detta kunde bara ske, om man avstod från standardhöjande konsumtion och i stället satte in allt på en samhällsomdanande industrialisering. Därför fejade han undan bönderna, den enda klass, som kunnat bjuda honom effektivt motstånd. I stället gav han lantbruket åt värnlösa lantarbetare, vilka i stora kolchoser arbetade fram de livsmedel, som staten sedan sålde med jättevinst. Dessa vinster användes för att finansiera de nya kraftverken, masugnarna, fabriker, vägar, kanaler osv. Bara en järnhård centralistisk ledning kunde på detta sätt förvandla ett bondesamhälle till en industristat. Så uppstod det en klass av byråkrater, som blev Stalins redskap i hans sociala jätteeperiment. Nu har denna utveckling nått så långt, att man måste minska centralismen till förmån för en viss decentralisering. Men detta sker inom ramen för den nya byråkratiska härskarklassens

maktutövning. Chrustjev är dess man. Och försöket att förskjuta tyngdpunkten till den lätta industrin, till sektorerna 1 och 2, Malenkovs försök, misslyckades helt. Sektor 3 står fortfarande i medelpunkten. Och resultatet står skrivet i meteorskrift när de sovjetryska satelliterna rusar fram på sina bågar genom rymden.

Demokratin i väster har gått en annan väg. Vid valen tävlar partierna om väljarnas gunst. De flesta partier är uttryck för en viss social grupp i industrisamhället. Men mellan dessa grupper finns det alltid en mängd gränssfall, och det är dessa människor i klasssamhällets gränsmarker, som utgör den partipolitiska drivveden, de om vilkas röster valet står. För att behålla sitt normala klientel och vinna gränsväljarna tvingas partierna till ständigt nya löften, som driver fram en ekonomisk politik, där den första sektorn, konsumtionen, ställs i centrum. Den aktuella erfarenheten ger talrika bekräftelser på detta förhållande. Det ständiga lönetrycket nedifrån framkallar en centralisering av makten till de fackliga organisationernas topporgan för att hindra inflatoriska konsekvenser av lönepolitiken. Den genom motsättningarna på arbetsmarknaden framkallade organisationstendensen bland företagen har även vidgats till att omfatta det produktionstekniska området. Småföretagens karaktär av leverantörsannex till storföretagen blir allt vanligare. Kommunernas beroende icke blott av statliga beslut utan också av centrala kommunförbund är en påtaglig realitet. Förvaltningens tilltagande omfattning och befogenheter minskar de enskilda människornas, gruppernas och företagens rörelsefrihet till förmån för en allt maktfullkomligare byråkrati. Detta försvagar demokratin möjlighet att i längden hävda sig mot det kommunistiska systemet. Teknik, samhällsorganisation och specialisering driver emellertid fram byråkratiseringen även inom demokratin, och motsättningen till den kommunistiska världen påskyndar denna utveckling. Den demokratiska löftespolitiken undergräver demokratin och bereder mark för diktaturen även i väster.

Den enda vägen ut ur denna återvändsgränd, den enda vägen tillbaka till friheten, rättssäkerheten och den folkliga självstyrelsen, de värden, som byråkratiseringen hotar, är vägen till korporatismen. Förhållandet mellan

staten, samhället och människan måste definieras på nytt, och västerlandet måste reformeras i överensstämmelse med nya principer. Samhället utgör arbetsfördelningen mellan olika folkgrupper, folkets sociala organisation, nödvändiggjord av den mänskliga målsättningen och dess tekniska förutsättningar. Staten är det över arbetsfördelningens olika grenar stående organ, som är skiljedomaren och samordnaren dem emellan och som utåt representerar folkets enhet. Människorna framträder gentemot staten som de individuellt särpräglade bärarna av olika uppgifter, olika funktioner i samhället. Detta är korporatismens elementära grunduppfattning.

Så bygger vi korporatismen

Det bestående samhället, framvuxet ur den industriella revolutionen, har utformats som ett typiskt klassamhälle. Ägarna till det i produktionen investerade kapitalet har blivit produktionens ägare och har därmed formellt fått monopol på näringslivets vinster. De anställdas inkomster har reglerats genom löneavtal, formellt oberoende av vinsten. De anställda har på sätt och vis kommit att framstå som företagens levande maskiner. Detta har framkallat en spänning mellan arbete och kapital, som kommit till uttryck i klasskampen. Själva äganderätten har steg för steg kollektiviserats. Genom aktiebolagsformen har ägarna erhållit ett andelsbevis i företaget, men deras rättigheter har utövats av en företagsledning, till vilken makten koncentrerats, och som handlat å ägarnas vägnar. Det psykologiska band mellan ägare och egendom, som existerade i det gamla bondesamhället — bonden ägde personligen sin gård och förvaltede den egenhändigt — har därigenom upplösts. Det kapitalistiska samhällets äganderätt har blivit ett förstadium till det kommunistiska samhällets, där all egendom äges av alla men å allas vägnar förvaltas av staten. Företagsfaktorn, initiativet, har i det kapitalistiska samhället blivit beroende av kapitalet, vilket ökat inflytandet hos det fåtal, som kontrollerar de stora kapitalkoncentrationerna, liksom det i ett kommunistiskt samhälle blir helt beroende av staten. Maktens gradvisa överflyttning från det kapitalistiska fåtalet till statsförvaltningen underlättas genom klasskampen, varigenom statsledningen kan spela ut olika parter mot varandra för att till sist själv ta hem spelet.

Korporatismen innebär ett radikalt brott mot denna utveckling. Den byggs upp i tre etapper: företagsreformen, korporationernas tillkomst och utformningen av den korporativa folkstaten. Här skall till en början blott de båda förstnämnda etapperna behandlas.

Den korporativa företagsreformen innebär ett stärkande av företagsledningens ställning. Aktieägarna eller där-

med jämställda kapitalintressenter förblir ägare till det av dem investerade kapitalet. De får rätt till normal bankränta på sina pengar precis som de anställda har rätt till avtalsenlig lön. De får vidare rätt att utse hälften av styrelsens medlemmar. Den andra hälften utses av de anställda. Företagschefen blir styrelsens självskrivna ordförande, tungan på vågen mellan arbete och kapital. Aktiekapitalet blir fordran i företaget. Normal aktieränta betraktas som obligatorisk utgift. Den vinst, som uppstår, sedan löner, räntor och förmåner till företagsledningen utgått, maskin- och råvaruinköp verkställt och nödvändiga avskrivningar gjorts, skall så fördelas, att med samma procent, som aktieägarnas utdelning stiger, skall löntagarna ha procentuellt vinsttillägg på sina löner och företagsledningen på sina kontraktsevenliga förmåner. Vinsten delas alltså mellan samtliga produktionsfaktorer: Kapital, arbete och initiativ.

Denna korporativa företagsreform kompletteras med en skattereform, genom vilken de direkta skatterna avvecklas till förmån för produktionsavgifter. Dessa utgår, när varan lämnar producenten, med exempelvis samma procent av varans marknadsvärde, som det allmännas utgifter utgör procent av den totala folkinkomsten. Därmed löskopplas problemet om statens finansiering från det sociala och ekonomiska fördelningsproblemet. Detta hänvisas i stället till en lösning genom löne- och prispolitiken. Skatterna kommer därigenom icke att lägga hinder i vägen för det ekonomiska framtidskridandet. Investeringar blir lönsammare. Arbetsprestationer utöver det genomsnittliga blir inte marginalbeskattade. Ett företag kan utan svårighet på förhand räkna in produktionsavgiften i sina kalkyler. Systemet, som möjliggöres genom korporatismen med dess nya metoder att förverkliga vår sociala målsättning, befordrar sålunda både sparande, arbetsinsats och företagsamhet.

Korporatismens andra etapp innebär, att företag i en och samma bransch sammanförs till gemensamma s. k. korporationer, vilkas stämmor och styrelser väljes av företagarnas, tjänstemännens och arbetarnas organisationer inom branschen. Korporationerna i sin tur sammanföres i gemensamma huvudkorporationer med en liknande organisation. Regeringen utser opartisk ordförande i korporationernas och huvudkorporationernas styrelser, på

sitt sätt en permanentning av den nuvarande förlikningsmannainstitutionen, ehuru med betydligt vidgat verksamhetsområde. Samtliga huvudkorporationer — jordbruk, industri, handel, bank- och försäkringsväsen, kommunikationer, fria yrken och husmödrar — skall företrädas i ett gemensamt av regeringen presiderat näringsråd, som utgör korporationernas gemensamma clearingcentral.

Korporationerna blir offentligrättsliga organ, dvs. medlemskapet i dem blir obligatoriskt. Varje medborgare kommer sålunda att tillhöra en korporation på samma sätt som han nu är skriven i en kommun. Korporationerna får också en lagfäst självstyrelse liksom kommunerna. En rad av de uppgifter, som nu handhas av den statliga förvaltningen, kan med fördel överflyttas till korporationerna. Man skulle kanske kunna säga, att korporationer och huvudkorporationer blir en parallell till kommuner och landsting.

Det är självfallet att alla korporationer inte kan organiseras efter precis samma schema. Jordbruk och industri har olika struktur och organisationen måste naturligtvis anpassas därefter.

Korporatismen erbjuder också möjligheter att skapa särskilda organisationer tvärs över de korporativa gränserna, s. k. interkorporativa organ. Ett typiskt exempel är en hantverkssammanslutning med uppgift att tillvarata hantverkets speciella intressen och problem oberoende av näringsgrenar. I en sådan sammanslutning borde rätteligen icke blott de gamla klassiska yrkena tas med utan också de moderna hantverksyrkena av reparatörer, installatörer, montörer och servicepersonal. Till interkorporativa organ skulle man också kunna räkna de nuvarande topporganisationerna inom näringslivet, SAF, TCO och LO. Det bör emellertid framhållas, att de interkorporativa organen icke skapas genom lagstiftning och följaktligen bibehåller samma privaträttsliga ställning som nu. Detta hindrar självfallet icke korporativa styrelser och stämmor att bevilja anslag till deras verksamhet eller i övrigt samverka med dem på det sätt, som befinnes önskvärt.

Det nuvarande organisationsväsendet är skapat för att tillvarata olika gruppers intressen i klasskamp. Korporatismen byggs upp för att samordna intressena på det sociala likaberättigandets grund.

Korporatismens sociala och ekonomiska struktur

Det kanske väsentligaste problemet i västerlandets ekonomi är just kapitalbildningen. Om vi skall kunna följa med i den nya utvecklingen med automation och atomenergi, behövs det enorma investeringar. Man börjar redan orda om utnyttjande även av solenergin, man viskar om att via satelliter tillgodogöra sig den kosmiska strålningen i rymden, man trevar efter möjligheter att med kärnklyvning som metod förvandla olika ämnen och därmed göra förut obrukbar materia till råvara för industriell produktion. Samtidigt är man på väg att sudda ut gränslinjen mellan organisk och oorganisk kemi. De enorma framsteg, som vetenskapens nya landvinningar ställer i utsikt, kan göras blott av dem, som är beredda att ställa det erforderliga kapitalet till förfogande.

Den kommunistiska Sovjetunionen har lyckats med problemet. Med diktaturen som hjälpmedel har man drivit fram den tunga industrin på den lättas bekostnad. Men om vi inte med det fria samhällets metoder lyckas åstadkomma samma resultat som kommunismen med diktaturens, då är det fria samhället i längden dömt. Om demokratin icke förmår lösa problemet, då måste vi söka oss fram till en ny och bättre form för fri samlevnad människor emellan. Det är denna form, vi har i korporatismen.

Löntagarnas medlemskap i företagens, korporationernas och huvudkorporationernas styrelser gör dem till medintressenter i näringslivet på ett helt annat sätt än nu. De blir själva engagerade i de olika investeringsfrågorna. Det blir under sådana omständigheter betydligt lättare att entusiasmera även löntagare för ökade kapitalskapande fonderingar av vinstmedel. Därigenom skapas den första psykologiska förutsättningen för en tyngdpunktsförskjutning från konsumtion till investeringar, dvs. från sektor 1 till sektorerna 3 och 4.

Lönepolitiken spelar här en väsentlig roll. Vissa branscher kan rationaliseras och automatiseras. Inom andra

är det inte lika enkelt. Detta betyder, att de förra kommer att kunna betala ut betydligt högre löner än de senare. Det uppstår en ännu våldsammare spänning mellan hög- och låglönegrupper än vad redan nu är fallet. Det är ganska begripligt, att arbetarparten alltid söker ta ut så mycket som möjligt av sin näringsgrens avkastning: eljest skulle ju det mesta stanna hos företagsidan. Korporatismen har från början minskat motsättningen mellan dessa båda parter. Men dess organisatoriska system måste kompletteras med principen om den sociala lönen, dvs. lön efter prestation. När det gäller timlönerna, som utgör själva basen för lönesättningen, bör det skapas en lista på olika slag av prestationer, värdesatta efter arbetsinsats, begåvningsbehov, ansvar, obekvämt arbetstid och obekväma arbetsförhållanden m. m. Denna lönenorm bör sedan gälla över hela linjen, oberoende av näringslivets bärkraft. Den motsvarar en prislista på maskiner eller råvaror. Skulle nu vissa branscher kunna betala betydligt mer, bör det i avtalen införas en bestämmelse enligt vilken branschen åtar sig att med det belopp, som lönerna hade kunnat höjas med, sänka priserna — eller också ställa motsvarande summa till förfogande i form av krediter till andra kapitalbehövande områden. Den tekniska rationaliseringen kommer därmed alla till godo, och automationen medför icke den nya klassuppdelning, som skulle bli följden, om vi fortsätter med nuvarande metoder. Man hävdar, att vinstfördelningen inom näringslivet skulle skapa orättvisor. Löntagarna i ett välskött företag får större vinsttillägg än i ett sämre, där vinsten kanske helt uteblir. Detta är riktigt. Men behovet av stimulans utöver den exakt efter prestation beräknade lönen är en mänsklig faktor, som vi inte kan komma ifrån. I sådana samhällen, där genom skattetekniska och andra åtgärder inkomstutjämningen och möjligheten till affärsvinster minskats, spelar penninglotterier och därmed jämförliga företeelser en växande roll. Olikheten i vinst möjliggör också en större rörlighet inom det korporativa samhället och bidrar till ökade förutsättningar för uppkomsten av nya företag, för exploateringen av nya uppslag och uppfinningar.

Korporatismen betyder också en frigörelse av den mindre företagsamheten, av initiativet över huvud taget, från det allt starkare beroendet av organisationer och

koncernbildningar i den nuvarande demokratin. Genom att korporationerna är offentligrättsliga, får deras ledningar ingen möjlighet att utesluta en medlem eller ett företag lika litet som en kommun kan utesluta en där skriven person. Den enskilda människans liksom det enskilda företagets frihet gentemot organisationen blir därmed större än nu. Möjligheten att bromsa den fria konkurrensen minskas, särskilt genom att korporationernas kompetens och befogenheter regleras genom lag. Att man helt skulle kunna övervinna alla missförhållanden är självfallet omöjligt. Ett sådant samhälle finns inte och kan aldrig konstrueras.

De ökade investeringsmöjligheterna, skapade genom löntagarnas medintresse i näringslivet och genom avvecklingen av ett produktionshämmande skattesystem, samt sist men inte minst genom nya förutsättningar för personligt initiativ, måste innebära en ökad expansion av produktionen. Detta möjliggör i sin tur en ökning av framtidens levnadsstandard. Ju större kapitalgrunden är inom näringslivet, desto större blir avkastningen. Genom att korporatismen skapar nya former för en rättvis fördelning mellan olika grupper och människor, kommer både den sociala tryggheten och det ökade välståndet att bli en logisk följd av systemet.

Genom att den mindre företagsamheten får nya möjligheter och i korporationerna erhåller ett visst skydd gentemot hänsynslösa dumpingmetoder eller kvävande kapitalbrist, konsolideras det mellanskikt inom näringslivet, som utgör den naturliga rekryteringsbasen för näringslivets ledargrupp och samtidigt stötdämparen mellan olika sociala intressen. Företagsamheten som uppgift blir inte bara ett fåtal storföretagare eller ledare av stats-truster förbehållen. Initiativet kommer att göra sig gällande i breda folkskikt och därmed bidra till den fortsatta sociala utjämningen.

Överförandet av en rad uppgifter från staten till korporationerna innebär slutligen en sprängning av den statliga förvaltningsapparaten, som nu börjar anta jättedimensioner. En ny form för folklig självstyrelse sätter in som motvikt mot byråkratiseringstendensen i demokratin. Därmed blir korporatismen slutgiltigt en garanti för friheten mot det allt påtagligare diktaturhotet i dagens demokrati.

Levande landsbygd

Industrialismens genombrott har sammanfallit med en annan process, som gemenligen går under namnet urbaniseringen. Detta innebär, att landsbygden steg för steg börjat avfolkas till förmån för allt våldigare folkanhopningar i de större städerna. Denna utveckling har åtskilliga orsaker. Dels har det varit lättare att öka inkomsterna inom industrin än inom jordbruket. Jordbruket kan, oberoende av kapitalinvestering, ge blott en skörd per år, medan industrins avkastning kan stegras i en helt annan utsträckning. Arbetet inom industrin är ofta mindre påfrestande på människan rent fysiskt. Och industrin är icke på samma sätt beroende av väder och vind, förhållanden, över vilka människan ännu icke rå. Därtill kommer, att i de större städerna omväxlingen i livsföring och möjligheter erbjuder den enskilde ett helt annat livsplan än den glesbebodda landsbygden, där de långa avstånden omöjliggör alla de mänskliga kontakter, som utgör städernas normala livsbetingelse.

Det är självfallet, att man först uppställer frågan: är det lyckligt för ett samhälle, att dess människor koncentreras till ett relativt fåtal tätorter, medan landsbygdens stora vidder avfolkas? Man måste nog utan vidare besvara denna fråga med nej. En ej alltför fåtalig landsbygdsbefolkning betyder ett samhällselement, för vilket kontakten med den levande och växande naturen är betydligt starkare än hos stadsbefolkningen. Flykten till städerna gör den kvarleva, som måste stanna kvar för att sköta jordbruket, än mera isolerad och hotar därmed hela livsmedelsproduktionen. En utjämning mellan stad och land måste därför bli ett ofrånkomligt önskemål för den moderna civilisationen.

Det bör därvidlag framhållas, att jordbruket för närvarande genomgår en omvandlingsprocess, som är lika djupgående som industrins. Den moderna bonden kräver i dag en utbildning, som är en av de mest allsidiga i vår eljest så specialiserade tid. Han behöver kunskaper i

botanik och zoologi. Han behöver känna ärftlighetens grunder. Han skall vara någorlunda hemma i kemi och bakteriologi. Och i den mån skogsbruket även inneslutes i det moderna jordbruket, tillkommer kännedom om insekternas roll, om träförädlingens villkor och förutsättningar. Slutligen måste han ha en viss affärsutbildning.

Detta betyder att bonden förvandlas till en av de mest aristokratiska yrkesutövarna i det moderna samhället. Samtidigt krymper emellertid antalet av de i jordbruket sysselsatta människorna, genom att den mänskliga muskelkraften även här i växande grad ersättes med maskiner. Traktorer och skördetröskor är säkerligen inte det sista ordet i denna utveckling. Det moderna jordbruket är en vetenskap. Men det är inte isolerat som ekonomisk samhällsfunktion. Det knyts allt intimare samman med livsmedelsindustrin. Stigande levnadsstandard medför enligt vad erfarenheter visat oss en förskjutning i konsumtionsvanorna, folk övergår till alltmer förädlade former av livsmedel. Samtidigt befinner vi oss i ett skede, då en stor del av mänskligheten lever vid svältgränsen. Behovet av ökad livsmedelsproduktion är sålunda skriande, och lösningen av detta problem torde vara ett av de mest krigsavvärjande företag, som man kan ge sig i kast med. Från flera håll talar man om den odlingsbara arealens otillräcklighet. De försök som i dag göres för att avslöja hemligheten med livets uppkomst på jorden, experiment, vid vilka jordens dåtida atmosfär med dess inslag av metangas efterbildas och genomblixtras med elektriska urladdningar, har redan lett till, att man på konstgjord väg kunnat få fram protein, en av grundsubstanserna i den livsbärande äggvittemolekylen. Dessa experiment tillsammans med den moderna virusforskningen kan komma att få en oerhörd betydelse dels för framställningen av livsmedel även ur oorganiska ämnen, dels för kampen mot jordförstöringen.

Jordbrukets fantastiska framtidsperspektiv visar alltså, att jordbrukets utövare måste ges en djupgående och modern utbildning, att de måste bli medvetna om sin ställning och sin uppgift i det moderna samhället, och att sambandet mellan jordbruk och livsmedelsproduktion i stort måste ökas. Här kan korporatismen spela en

väsenlig roll som redskap. Korporatismen sammanför jordbruket i en enhetlig social organisation vid sidan av andra grupper. Då denna näringsgren i stort sett består av mindre företag med blott enstaka anställda, kan principerna för medbestämmanderätt i företaget och delaktighet i vinsten ej utformas på samma sätt för jordbruket som för andra näringsgrenar, exempelvis industrin. Man torde i stället få tänka sig regionala enheter, till vilka såväl bönder som lantarbetare och jordbrukstjänstemän av typen agronomer, konsulenter, instruktörer o. d. är anslutna, och att medbestämmanderätt liksom vinstandel måste baseras på dylika organisationer inom ramen för jordbrukets huvudkorporation. Jordbrukets förhållande till andra näringsgrenar med förutsättningar för snabbare rationalisering och räntabilitetsökning måste regleras genom upprätthållandet av en klar prisrelation mellan jordbrukets produkter och övriga näringsgrenars löneläge. En direkt inkomststegring för övriga samhällsgrupper måste automatiskt dra med sig en viss stegring av jordbrukspriserna, varigenom det tekniska framåtskridandets frukter även tillföres jordbrukets folk, inte bara städernas. I den mån rationalisering och automation medför sjunkande priser, kommer emellertid jordbruket även utan prisjusteringar att komma i samma åtnjutande av framåtskridandet som övriga socialgrupper.

Behovet av en levande landsbygd tillgodoses emellertid icke enbart genom en lösning av jordbrukets ekonomiska, sociala och tekniska problem. Därtill fordras också en spridning av annan företagsamhet till landsbygden. Här behövs företrädesvis en utbyggnad av vägnätet, landsbygdens totala motorisering och elektrifiering, uppförandet av moderna byar med uppgift att bli samlingspunkter för en bygds befolkning med lokaler för kommunala myndigheter, för skolor och kulturarbete, för nöjen och förströelse. Atomenergins exploatering kan komma att spela sin roll genom att man lyckas få fram särskilda patroner, som rymma ackumulerad atomenergi. Om fabriker kan drivas med dylika energipatroner i stället för elkraft eller ånga skapas en helt ny förutsättning för särskilt den mindre företagsamhetens spridning. Härtill krävs emellertid en investeringspolitik, som tar hänsyn till framtiden och icke ensidigt gynnar städernas nukrav. Korporationernas samverkan via clearing-

institutet näringsrådet kan här bli ett medel att på olika håll skapa förståelse för kravet på en levande landsbygd som tillgodoser icke ett klass- utan ett folkintresse.

Masskulturens upplösning

Det moderna samhällets urbanisering har liksom sådana företeelser i äldre högkulturer lett fram till vad man kallar en förmassning av samhället. Med massa menar man en grupp människor, som bara har det gemensamt, att de för tillfället befinner sig på en och samma plats eller samtidigt utsätts för en och samma påverkan. Den moderna tekniken har i hög grad accentuerat urbaniseringsens följder. Press, film och television inverkar åtminstone delvis på människorna, oberoende av deras förutsättningar och bidrar därigenom till en likriktning av smak, inställning och beteende. I motsats till massan uppställer grupppsykologien den organiserade gruppen, som sammanhålls av gemensamma traditioner, gemensamma uppgifter, gemensamma synpunkter, gemensamt beteende och åtminstone i viss grad gemensam känsla av avskildhet eller motsättning till andra grupper. Då de flesta människor saknar den viljestyrka och det mod, som behövs för att medvetet motsätta sig ett till synes övermäktigt yttre tryck, låter människan i massa lättare påverka sig av en impuls utifrån, som hon tror accepterad av de flesta övriga, än vad hon skulle göra, om hon utsattes för samma påverkan ensam eller i sällskap med människor, med vilka hon är van att resonera, och för vilka hon har ett visst förtroende. I ett samhälle, där massfenomenens roll blir allt större, sjunker i motsvarande grad den enskilda människans möjlighet att hävda en egen mening eller ett eget beteende, medan motsatsen blir fallet, om massan som social organisationsform ersättes av den organiserade gruppen.

Demokratin likaväl som diktaturen är ett typiskt uttryck för masscivilisation. Den demokratiska partiagi-

tatorn likaväl som diktatorns propagandaminister vädjar till massan och bygger sin ställning på massans samtycke. Då människorna i en massa har högst olika erfarenheter och högst olika möjlighet att följa med en saklig argumentering, nödgas demokratin och diktaturens reklammän att utnyttja de metoder, med vilka man lättast kan suggerera människor av olika slag till instämmande. Detta innebär, att debatten i en demokrati ofta sjunker ner till ett ytterst primitivt och enkelt plan, och att diktaturen vid motiveringen av sina handlingar inför folket tvingas använda exakt samma metoder.

Här utgör korporatismen en radikalt ny väg. Den upplöser massan i dess naturliga beståndsdelar, yrkena och näringsgrenarna. Människorna infogas i samhället inte direkt som i demokratin eller diktaturen utan indirekt via sina yrkesorganisationer. Korporationerna utgör organiserade grupper, inom vilka utbildning, erfarenhet och livsuppgift är i viss mån likartad för alla dess medlemmar. Naturligtvis föreligger det väsentliga skillnader i utbildningsgraden mellan en industriarbetare och en civilingenjör, men gemenskapen i arbetsuppgifter verkar här utjämnande, liksom den allt nödvändigare yrkesutbildningen även för arbetarna gör olikheten i utbildning till en grad- och inte artskillnad. En så småningom allt medvetnare samhörighetskänsla inom korporationerna kommer att skapa fram gemensamma traditioner. Dynamiken i det moderna näringslivet ställer ständigt nya uppgifter på olika grenar av samhällslivet. Den korporativa samhällsorganisationen skapar möjligheter till snabb kontakt mellan olika delar av en bransch eller en näringsgren, varigenom en korporations medlemmar på kort tid kan göras medvetna om de nya uppgifternas innebörd. Detta ökar solidariteten med uppgiften och därmed också solidariteten inåt. Den korporativa självstyrelsens engagemang av alla grupper kommer inte bara att öka allmänintresset, det kommer också att driva fram en fördjupad och intensifierad folkbildning. Alla dessa faktorer tillsammans befrämjar saklighet och kompetens på demagogins och suggestionsknepens bekostnad.

Korporatismen innebär en differentiering av samhället, en uppdelning av människorna efter deras olika uppgifter. Behovet av sammanhållning fordrar emellertid, att denna differentiering byggs ut från en gemensam

grund. Det moderna samhället hotar ur teknisk synpunkt att överspecialiseras. Varje uppgift kräver så mycken fackkunskap, att den enskilde måste koncentrera sig på sin egen gren av samhället och de här behövliga kunskaperna. Detta kommer att hindra samspelet mellan de olika grenarna i en allomfattande gemenskap, förutan vilken specialgrenarnas verksamhet blir orimlig och hänger i luften. En gemensam grund av allmänbildning och ett för alla grupper gemensamt grundbeteende blir därför en nödvändig förutsättning för det korporativa samhällets funktionsduglighet. Det är givetvis ungdomens uppfostran och utbildning, som på denna punkt blir det väsentliga. De forna klasskillnaderna grundlades och grundlägges på många håll fortfarande genom olikhet i uppfostran redan i hemmet. Här skulle en kvinnlig samhällstjänst, parallell med den manliga värnplikten, kunna skapa förutsättningar för en allmän utbredning inom alla folkgrupper av den kulturmiljö som förr i världen var ett privilegium för de s. k. högre klasserna. En skola, till vilken alla har tillgång, oberoende av föräldrarnas samhällsställning, förmögenhet eller bostadsort, bör främst syfta till en effektiv kunskapsmeddelelse. Varje stadium i skolan bör ge en likvärdig bildningsgrund, även om bildningsgraden växer alltefter skolstadiernas uppgift som underlag för fortsatta teoretiska studier. Den socialpsykologiska motsättning, som kan grundläggas genom den med hänsyn till olikheten i begåvning och fallenhet ofrånkomliga skillnaden i teoretisk bildningsgrad, måste motverkas genom en allomfattande ungdomsrörelse, i vilken alla skolformers ungdom blandas. Denna ungdomsrörelse bör överta en del av skolans uppgifter, särskilt dess karaktärsfostrande och stilbildande. Ungdomsrörelsen bör för den mognare ungdomen bli ett naturligt komplement till både hem och skola. På vandringar och sommarläger kan ungdomen här bringas i levande kontakt med naturen. Av ungdomsrörelsen organiserat sommararbete, exempelvis som skördhjälp i jordbruket, bör kunna bidra till vidgad förståelse bland de teoretiska yrkenas folk för kroppsarbetets betydelse och villkor. Av ungdomsrörelsen organiserade diskussionsklubbar bör ge ungdomen från ett tidigt stadium vana, inte bara vid att uttala sin egen mening utan också att lyssna till andras. Samtidigt som ungdomsrörel-

sen blir grundval för ett allomfattande socialt grundbeteende, redan utformat i hemmen, blir den därmed också en plantskola för friheten och toleransen, nödvändiga förutsättningar för att korporatismens samarbetsprincip skall kunna fungera.

Korporatismen och staten

Demokratin utgår från principen om alla människors likhet. Den bygger också på tron, att varje människa är en varelse, vars handlingar bestäms av hennes förnuft, om hon inte utsättes för något tvång, som hindrar förnuftet att komma till uttryck. Staten utgöres av alla människor i ett land tillsammans. Den är ett organ åt folket, som utser sina representanter i fria, allmänna och lika val. Därvid skall flertalet alltid fälla utslaget. Konsekvensen av denna uppfattning är, att 51 i regel ges rätt mot 49, att de flesta alltid eller mestadels anses fatta de klokaste besluten. Flertalet ger uttryck åt vad demokratin kallar folkviljan. Det är denna, som tolkas vid valtilfällena. Om majoriteten skulle ändras, innebär detta, att folkviljan skiftat mening. Nu finns det visserligen demokrater, som formellt avsvär sig tron på folkviljan, och menar, att majoritetsprincipen i verkligheten bara är en metod, ingen ideologisk grundsats. Det bör då framhållas, att en stor del av de resonemang, med vilka demokratiska politiker motiverar sina handlingar, skulle vara meningslösa, om tron på folkviljan icke medvetet eller omedvetet förutsattes som ett allmänt erkänt axiom. Diskussioner om rättvisekraven i olika valmetoder skulle likaledes vara meningslösa, om man inte uppfattade majoritetens bestämmanderätt som den väsentliga förutsättningen för en demokrati. De argument, som framförts, exempelvis som motiv för en beslutande folkomröstning, går också ut på att vardagsmänniskan besitter någon särskild naturgiven visdom, fördold för experter och specialister.

Det verkar nästan löjligt, att över huvud taget argumentera mot en sådan uppfattning. Dess orimlighet ligger i öppen dag. För det första är alla människor var-

andra olika, för det andra bestämmes människans handlingar endast delvis av hennes förnuft; de påverkas i hög grad av känslor, drifter och komplex, som ibland är undermedvetna och därför icke alltid påverkas av viljan. För det tredje säger all erfarenhet, att majoriteten ofta har fel. När Kopernikus mot det överväldigande antalet samtida hävdade jordens karaktär av planet i ett solsystem, var det han, som hade rätt och de 99,99 . . . procenten, som hade fel. För det fjärde är folkviljan ett spöke, som inte finns i verkligheten, en rent vidskeplig föreställning, som saknar varje existensberättigande i ett allvarligt sammanhang.

Det har redan tidigare påvisats, att samhället är en arbetsfördelning mellan människorna, och att människorna som samhällsvarelser alltid framträda som bärare av olika uppgifter — ordet taget i sin vidsträcktaste betydelse. Undantagstyper i stil med eremiter och pelarhelgon kan lämnas ur räkningen. Behovet av ett organ, som samordnar de olika grenarnas verksamhet i samhället, har nödvändiggjort staten. Ju högre ett samhälle står, ju mera komplicerat dess organisation är, desto nödvändigare är staten. Uppfattningen att staten i frihetens intresse skulle kunna avskaffas och människorna av sig själva ordna formerna och gången av sin samlevnad, är en absurd tanke, som bottnar i den gammalliberala föreställningen om "krafternas naturliga harmoni". Den moderna psykologin har definitivt slagit sönder dylika fantasier.

Statens uppgifter måste självfallet skifta från tid till tid. De är beroende av samhällets aktuella organisation, som i sin tur beror på de produktionstekniska förutsättningarna. Den parlamentariska demokratin har spelat en roll som ersättning till den absoluta monarkin efter industrialismens genombrott. Medan de nya socialgrupperna ännu var i färd med att bygga upp sin nya ställning, blev den ett politiskt uttryck för klassamhället. Nu, när social samverkan för alla grupper framstår som ett ofrånkomligt önskemål, är den inte bara teoretiskt omöjlig; den är också föråldrad. Korporatismens främväxt som samhällsform kräver som nödvändigt komplement den korporativa folkstaten. Folkrepresentationen, riksdagen, måste företräda folket sådant det framträder i dess olika

verksamhetsformer. Varje socialgrupp, som utgör en naturlig enhet i samhället, den må sedan vara fåtalig och sakna stora resurser, bör ha rätt till representation. I demokratin är det massan och rikedomerna, som avgör. Korporatismen söker skapa rättvis representation på grundval av saklig kvalitet. Demokratins territoriella valkretsar utbyts sålunda mot korporativa enmansvalkretsar, så organiserade, att varje valkrets består av en någorlunda enhetlig kategori. Man kan tänka sig en industrigren med åtta valkretsar, av vilka två är företagare-, två tjänstemanna- och fyra arbetarkretsar. Siffrorna är naturligtvis godtyckligt valda. Kvantiteten bör komma till uttryck på så sätt, att om en viss grupp i antal överstiger ett bestämt antal, uppdelas gruppen i två kretsar, om det ursprungliga talet fördubblas, i tre osv. För att hindra en likformig grupp, som är särskilt numerärt stor, att få en representation, som försvårar möjligheten för andra att över huvud taget komma med, kan en övre spärrgräns sättas för det procenttal av samtliga platser, som en grupp får komma upp till. En dylik gräns torde emellertid med hänsyn till det moderna samhällets komplikation få föga betydelse.

Korporatismen syftar till att begränsa de ödeläggande verkningarna av demagogi och löftespolitik. I ett demokratiskt statsskick tvingas partierna att vädja till massorna, att söka behålla sina väljare och vinna nya genom löften om ökade förmåner, även om det inte finns täckning för sådant i verkligheten. Massornas oförmåga att överblicka nutidens invecklade sammanhang, den enskildes oförmåga att behärska de ytterst skiftande frågor, med vilka staten brottas, gör det möjligt att genom allsköns subjektiva knep föra väljarna i en demokrati bakom ljuset. Det är här, som korporationerna skapar nya förhållanden. Medlemmarna av en korporation har en gemensam utbildning, en gemensam erfarenhet och gemensamma former för samverkan. Det är självfallet svårare att genom demagogiska trick föra medlemmarna av en korporation bakom ljuset, när det gäller korporationens inre frågor. Därmed skapas redan från början en viss grogrund för saklighet i det offentliga livet. Vi kan här i Sverige peka på erfarenheten från den kommunala självstyrelsen. Inom kommunerna står sakkunskap och samarbete betydligt högre i kurs än inom rikspolitiken.

Korporationerna som moderna komplement till kommunerna ökar alltså förutsättningen för saklig diskussion.

För att icke den korporativa riksdagen skall bli en tummelplats för en korporationskamp, lika motbjudande som på sin tid klasskampen, bör regeringen icke göras beroende av riksdagsmajoritetens förtroende. I stället bör regeringen utgå ur periodiskt återkommande folkomröstningar. Skulle vid en sådan den sittande regeringen råka i minoritet, skall konungen vända sig till majoritetens ledare och ge denne i uppdrag att bilda regering. Det blir sedan regeringens uppgift att söka organisera en arbetsduglig majoritet i riksdagen. Genom att riksdagsvalen icke sker samtidigt över hela linjen utan i stället delas upp på årliga val av en viss del av riksdagen, blir folkomröstningarna om regeringen de stora politiska avgörandena, vid vilka de idépolitiska synpunkterna får möjlighet att göra sig gällande. Därest en sålunda folkvald regering i någon fråga ej kan uppnå riksdagsmajoritet och regeringen inte vill låta sig nöja med riksdagens ståndpunkt, skall frågan kunna hänskjutas till folkomröstning. Denna gäller då ett avgörande till förmån antingen för regeringens eller riksdagens linje. Med erfarenhet från folkomröstningsinstitutets funktion exempelvis i Schweiz torde det emellertid vara osannolikt, att det tas i bruk alltför ofta. Existensen av ett sådant institut torde komma att innebära en ökad vilja till samverkan mellan regering och riksdag.

Det korporativa statsskicket har sålunda direkt konstruerats för att befordra en organiserad samverkan mellan olika folkgrupper. Den korporativa riksdagens många olikartade intressen gör det omöjligt för en enda grupp att få majoritet. Ett flertal måste alltid bestå av en rad samverkande intressen och grupper. Samma princip, som bär upp det korporativa samhällets byggnad, är följaktligen också grundvalen till den korporativa folkstaten, organiserad samverkan i frihet för gemensamma uppgifter och gemensamma mål med hänsynstagande till alla grupper inom folket, inte bara de stora och mäktiga. I jämförelse med den primitiva och av massföreställningar behärskade demokratin framstår korporatismen som en högre form av medborgerlig frihet och folklig självstyrelse, den moderna metoden att lösa fria människors auktoritetsproblem.

Den biologiska grundens förvandling

Det moderna samhällets framtid kan icke tryggas utan att dess förhållande till den biologiska urgrunden för allt mänskligt liv blivit klarlagd. Människan är den hittills högsta formen för den biologiska utvecklingen, som sträcker sig genom en årmiljard. Den innersta hemligheten i denna process har vi ännu icke avslöjat. I en tid, då jordens atmosfär var annorlunda sammansatt än nu, då den gasgula rymden var full av tordön, formades de första äggvitamolekylerna, ur vilka livet oändligt sakta och trevande växte fram. Över virus halvorganiska mikrobioter och de encelliga organismernas obemärkta tillvaro utvecklade sig så småningom högre former av växter och djur. Vad det egentligen är, som drivit fram denna formgivning, är oss ännu förborgat. Vi vet bara, att livet slösat med dem på ett nästan ofattbart sätt, att tusentals livsformer har vuxit ut, specialiserats, överspecialiserats och till sist gått under. Den viktigaste rollen i livsutvecklingen tycks de s. k. mutationerna ha spelat. Det var mutationerna, som började förändra de encelliga organismerna, och som sedan började förskjuta de ärftliga anlagen i könscellerna, sedan könsuppdelningen så småningom blivit ett faktum som ett medel för livet till större anpassning och rikare formgivning. Inom en och samma art skedde så småningom mutationsbetingade förändringar, som medförde artens uppdelning i olika raser, och när isoleringen mellan sådana raser varat tillräckligt länge, utvecklade sig raserna till skilda arter utan möjlighet till ömsesidig befruktning. Parallellt med de människoliknande aporna började till sist människans egna förfäder att framträda. Åtskilliga stammar av dessa halvmänniskor slogs ut och gick under, medan andra utvecklades och gick vidare, uppdelades i raser och följde, sannolikt med mutationen som medel, den för människan typiska specialiseringen på hjärnan.

När vi bland de sparsamma fynden först börjar skymta människan, har hon redan en lång historia bakom sig. Av våra första förfäder har vi ännu inga spår. Jättemänniskorna, Kinajätten, Javamänniskan och deras sydafrikanske samtida, har levat parallellt med mera lågvuxna människotyper. Årtusendena skrider vidare. Jättarna försvinner. Nya raser framträder, avtecknar sina karaktäristiska skullformer, uppfinner redskap och bostäder, dyrkar gudar och makter och ersättes av ständigt nya former med allt högväldare pannor.

Det skulle emellertid dröja hundratusentals år, innan denna utveckling står på tröskeln till kulturmänniskan, innan människan fick kraft och inspiration att skapa Sydfrankrikes och Nordspaniens grottmålningar, vilkas fascinerande spel av färger och former betvingar oss ännu i dag efter femton tusen år. Man har hänvisat till, att människovardandets period hänger samman med istiden. Plötsligt påkomna oförutsedda svårigheter, förorsakade av den stora klimatförsämringen, främjade intelligensen, gav de bästa hjärnorna chansen att överleva och fortplanta sig på de övrigas bekostnad. Människan, vuxen ur tertiärtidens tropiska yppighet, överraskades av den norrifrån skridande isen, som till sist drev henne ner till trakterna kring ekvatorn för att där under stora umbäranden skaffa sig uppehälle. När isen drog sig norrut igen, följde människorna med. Kanske var det de hårdigaste, som blev kvar i de från isen frilagda områdena för att när isen sedan återkom, än en gång dra söderut som en ny frisk blodinjektion i ett förvekligt material. Kanske var det i norr, som de människodrivande mutationerna kom till — mutationstrycket är alltid störst i polarområdena och på högfjällen.

Det är först, sedan den sista nedisningen gått över, som kulturutvecklingen på allvar kommit i gång. Men därmed började den förvandling av den biologiska grunden, som ger människan en särställning, och som man tidigare i diskussionen om arvsbiologiska problem ofta underskattat. Redan hennes ständiga vandringar runt jorden har kommit raser och folk att blanda sig i en sådan utsträckning, att raser aldrig hunnit isoleras till arter. Det betydelsefullaste är emellertid den biologiska djungelkampens sakta skeende förvandling till av pla-

nerande förnuft dirigerat samarbete. Elden, skogarnas och präriens skräck, blev människans bundsförvant. Djuren, som hon jagat på samma sätt som de likasinnade rovdjuren, tåmjde hon och ställde dem i sin tjänst. Människan uppfann medicinen och började kampen mot sjukdomarna. Samhällets och statens uppkomst skapade det rättsskydd, som gav kampen för tillvaron dess nya former. Hygienens kompletterade medicinen, vakthållningen mot bakterier och virus har blivit allt effektivare. Och snart tycks människan själv kunna bestämma sin avkommas kön. Näringslivets utveckling har mildrat kampen om brödet: jorden kan försörja ett ständigt växande antal. Visst finns det gränser för denna utveckling, men dessa gränser pressas ständigt utåt och blir allt vidare.

Nu framträder emellertid en avigsida av dessa i hela den biologiska utvecklingen epokgörande processer. De nya möjligheterna utgör också förutsättningar för mindre livsdugliga anlags spridning och tillväxt. Atombombernas radioaktiva verkningar skapar ett hot mot hela vår arvs massa. Och de fruktansvärda fakta, som statistiken på vanskapta eller livsodugliga barn i Hiroshima innesluter, ger oss ett kusligt perspektiv på framtiden. De vandringar, som tidigare framkallade rasblandningar, skedde under långa tidrymder och i jämförelsevis begränsad skala. Nutidens kommunikationer möjliggör en rasblandning i långt större omfattning. Därtill kommer, att den snabbhet, med vilken rasblandningen i våra dagar äger rum, omöjliggör en anpassning av de olika rasgruppernas psykologiska beteendemönster till ett nytt gemensamt mönster. Därigenom uppstår missanpassningskriser, som kan få ödesdigra sociala följdverkningar. Att rasproblemet följaktligen inte är något uppkonstruerat argument för vissa gruppers privilegieställning framstår onekligen som uppenbart. Vår värdering i stort driver oss att som en ofrånkomlig moralisk grundsats proklamera alla rasers likaberättigande. Men detta betyder inte, att vi här — mitt i en tid, som söker inordna hela samhällslivet i övrigt under kulturens ordning och målsättning — plötsligt skall låta liberalismens *laissez faire* bli utslagsgivande. Likaväl som en styrd ekonomi kan vara en fri ekonomi, likaväl skulle vi också kunna tänka oss en rasernas korporatism, byggd på inre konsolidering och inbördes samverkan de organiserade grupperna emellan.

Slutligen bör det också framhållas, att ju högre en kultur når, desto mera komplicerad blir dess organisation, och desto större dess behov av ledande begåvningar. Kan vi i dag garantera, att vår begåvningsreserv räcker till? Detta är kulturens ödesfråga. Vi kan inte gå förbi den med en axelryckning. Vi måste finna dess lösning, om vi vill leva vidare.

Korporatismen som doktrin

Det korporativa samhällets yttre organisation, den korporativa författningens reglering av de konstitutionella organens ställning och uppgifter, formerna för socialpolitik och kulturpolitik, den aktuella målsättningen på olika områden, allt detta är uttryck för en enhetlig uppfattning om historiens väsen, samhällets karaktär och utvecklingens ändamål. Korporatismen är inte bara ett system, den är också en doktrin, en ideologi. Det har talats åtskilligt om ideologier under senare år. På vissa håll framträder en utpräglad leda vid allt vad ideologier heter. Man har haft nog av "ismerna", som jagat folk likt furier för att infånga dem i den rätta fällan eller förgöra dem. På andra håll, där man haft en mera lugn utveckling som här hemma i Sverige, ropar man i stället efter en ideologi. Men man tycks i allmänhet inte riktigt veta, vad man menar. Marxismen är kanske den mest utpräglade av samtidens doktriner. Den utgör ett enhetligt tankesystem, som skapats av Marx på grundval av de aktuella förhållandena och de härskande vetenskapliga modedoktrinerna i hans samtid. Genom att Marx givit sin ideologi en utformning, bunden till en då aktuell modeuppfattning, har den så småningom stelnat till ett system av dogmer och trossatser, som fjärrar sig från verkligheten, allteftersom denna kommer längre bort från den tid, då Marx var verksam. Den tyska nationalsocialismen byggde upp en ideologi, där de ekonomiska fak-

torerna hos Marx ersattes av de biologiska som grundval och rättesnöre. Visserligen hann den nationalsocialistiska ideologin aldrig utformas med samma enhetliga konsekvens som den marxistiska, men trots det visade det sig snart tydliga tecken till ett stelnande i dogmer och fasta lärosatser.

Varje sådan tendens är naturligtvis en fara. Ingen tid i världshistorien har varit så dynamisk som vår. Aldrig har tiden själv rusat iväg med sådan hastighet. Aldrig har det hänt så ofantligt mycket under så otroligt kort tid. De vetenskapliga resultaten avlöser varandra med ständigt nya upptäckter, nya avslöjanden, nya sensationer. Tekniken förvandlar från år till år förutsättningarna för vår mänskliga och sociala tillvaro. De politiska formerna utsetts för påfrestningar som aldrig förr. Nya nationer och nya raser gör oväntat sin entré på den aktiva historiens scen, där tablåerna i dag skiftar i en takt som aldrig förr.

Att i en sådan tid presentera en ny ideologi av den gamla typen, ett nytt dogmsystem med fastlåsta påståenden, bundna vid en politisk, social och vetenskaplig situation, som med all sannolikhet är hopplöst föråldrad redan i morgon, det vore en dårskap. När man uppfattar korporatismen som en ideologi måste man följaktligen ge uttrycket en något annan innebörd.

Vi har inte bara att göra med fakta, som kan konstateras utan också med värden, som blott subjektivt kan tolkas. En stad består av hus; det är ett faktum, som alla kan konstatera. Men skönheten i stadens arkitektur kan man ha delade meningar om. Här konstaterar man inte faktum. Här gör man en värdering. Skönheten är ett värde men den är inte mindre verklig för det. Utvecklingen är ett samspel mellan fakta och värden, mellan handlingar, dikterade av intresse, och handlingar, dikterade av plikt. För all ideologi måste värdegrunden vara tidlös. Den måste bestå genom olika skiften. Den är ideologins egentliga kännetecken. Doktrinen däremot, den del av ideologien, som behandlar fakta, konstaterbara med vetenskapliga hjälpmedel, får däremot icke läsas fast. Den måste ständigt utvecklas allteftersom forskning och erfarenhet bringar nya rön i dagen, som ställer tidigare kända fakta i nytt och förklarande ljus.

Den korporativa doktrinen kommer därför aldrig att

förbli densamma. Den kommer alltid att utvecklas. Den kommer ständigt att berikas genom nya tillskott av synpunkter, idéer och upptäckter. Den korporativa doktrins rörlighet och förmåga till anpassning efter nya situationer, nya krav gör korporatismen som ideologi till en dynamisk ideologi i motsats till äldre stelbenta dogmsystem.

Den bygger djupast på sin uppfattning om historien som ett växelspel mellan olika drivkrafter, där människan framträder som krafternas tämjare, som länkaren av den fortsatta utvecklingen. Samordningen av olika faktorer i tjänst åt gemensamt omfattade mål blir den logiska konsekvensen av denna historieuppfattning. Och samordningens princip kommer till uttryck i det korporativa systemet, både dess samhällsform och dess statsskick. Det sociala likaberättigandets princip följer också av denna grundsyn. För att uppnå största möjliga effektivitet, för att kunna förverkliga det åsyftade resultatet, måste varje socialgrupp, varje människa aktivt medverka. Det sker inte, om vissa människor eller vissa grupper från början stämplas som mindervärdiga i förhållande till andra. Alla socialgruppers och alla människors sociala likaberättigande, deras rätt till samma startchans, till samma utbildningsmöjligheter, till samma rörelsefrihet betyder därför icke accepterandet av någon demokratisk likhetsdogm. Tvärtom är det uppenbart, att historien drivs fram av minoriteter, det må sedan vara vetenskapliga, litterära, konstnärliga, ekonomiska eller politiska. Det är minoriteternas pionjärbete, som röjer väg för massorna. Och många gånger är det enskilda människors ensamma insats och ensamma kamp, som möjliggjort ett avgörande. Korporatismen som ideologi blir utpräglat heroisk. Människan behöver hjältar, i vilka hon ser sina egna djupaste intentioner förkroppsligade. Hennes hjälte-dröm må sedan vara illusion eller ej, dess roll som stimulans, pådrivare och sammanhållande kraft i framtidskridandet är ofrånkomlig. Korporatismen är ett uttryck för den organiska livsprincipen i modern biologi. Dess sociala bildningar är uttryck för naturligt vuxna grupper i samhället. Den sociala organisationsformen skall i möjligaste mån vara ett ändamålsenligt uttryck för den bakomliggande sociala realiteten. Detta innebär också en

opposition mot antimonumentalismen i konst och arkitektur. Det är dogm och fördom, att ett rådhus, en kontorsbyggnad, ett bostadskvarter och en fabrik skall se ut på precis samma sätt. Det är meningslös modedoktrin, att stora känslor och djupa effektiva engagemang inte skall få ta sig uttryck i en formgivning, ett linjespel, som kan kallas monumentalt. Mänskligheten har inte bara behov av vardag och arbete utan också av helg och högtid. Mot likriktningens grå tristess vill korporatismen sätta det skiftande livets hela färgsprakande palett.

Paradoxen som princip

Aldre ideologier har försökt finna en enhetlig nämnare, utefter vilken de sökt bedöma alla uppdykande problem. Detta har också varit typiskt för vissa vetenskapliga riktningar, som utgått från en viss bestämd upptäckt. Man har så fascinerats av det nya perspektivet, att man trott sig kunna lösa de mest olikartade problem utifrån denna enda synpunkt. Typiskt är här Darwins hypotes om arternas utveckling genom kampen för tillvaron, Freuds analys av det tredelade psyket med den stora roll, som han tillmätte det undermedvetna och det censurerande överjaget, eller Mendels upptäckt av ärftlighetens lagar vid korsning mellan olika egenskapskombinationer. En sådan ensidighet är såtillvida en styrka, som den på ett propagandistiskt effektivt sätt riktat uppmärksamheten på den nya synpunkten. Men den är på lång sikt föga fruktbar, då den alltid leder fram till uppenbara felbedömningar och överdrifter.

Skulle man i korporatismen som ideologi söka finna en enhetlig nämnare skulle det väl i så fall vara paradoxen, självmotsägelsen, som princip. Denna synpunkt har korporatismen åtminstone delvis ärvt från Hegel och dialektikerna. Varje företeelse uppfattas som en motsats till en annan, och hela tillvaron uppfattas som ett spänningsförhållande mellan motsatser. Människan är å ena sidan en självständig och särpräglad individ, olika alla andra. Men hon är samtidigt en samhällsvarelse, beroende av det kollektiv, som hon tillhör. Hennes beteende har präglats av den miljö, som hon växte upp i, hennes sätt att variera mönstret beror på de anlag, som hon ärvt. Detta spänningsförhållande mellan personlighet och gemenskap kommer till uttryck i korporatismens försök att skapa en syntes mellan statssocialismens likriktande kommandohushållning och kapitalismens hämningslösa produktionsanarki. Å ena sidan är näringslivet en enhet. Varje företag är beroende av sina leverantörer,

sin arbetskraft, sina kunder. Förutsättningen för dess existens är ett faktiskt eller presumtivt behov. Detta behov, som bärs upp av många människor samtidigt, skulle icke kunna göra sig gällande utan ett organiserat samhälle. Företagets möjlighet att verka är beroende av de lagar och det rättsskydd, som föreligger. Å andra sidan är varje företag ett uttryck för sin ledares initiativförmåga, uppslagsrikedom och affärssinne, av den samverkan på det mänskliga planet, som äger rum inom företaget, av de personliga insatser, som görs av tekniker, kontorspersonal och arbetare. Det föreligger å ena sidan i varje företag — oberoende av samhällsordningens karaktär — ett kollektivt engagemang, som är ofrånkomligt, men samtidigt också individuella intressen, som utgör själva drivkraften i företagets verksamhet, och vilkas styrka ur många synpunkter avgör resultatet.

Denna spänning mellan individ och kollektiv — eller balans om man så vill — kommer också till uttryck på ett annat område. Staten som skiljedomaren mellan socialgrupper och enskilda förverkligas i form av vad vi kallar rättsstaten. Detta innebär, att de beslutande statsorganen stiftar lagar och utfärdar bestämmelser, som reglerar den mänskliga samlevnaden. Dessa rättsregler kan givetvis tillämpas på olika sätt. Det finns ett ord, som säger: Där ingen åklagare finns, där finns heller ingen domare. Vi har upplevt hurusom människor kunnat utsättas för de mest äreröriga beskyllningar och utsättas för de grövsta provokationer. Upphovsmännen till både beskyllningar och provokationer har gått fria, medan däremot deras offer, om han i begriplig harm yttrat något överord om en myndighetsperson, omedelbart åtalats och fällts. Vi har upplevt, hurusom personer i domarställning i tjuo år utsatts för misstankar utan att någon objektiv utredning satts i gång, hur de, som yppat misstankar, åtalats och fällts, varefter till sist — på grund av slumpartade omständigheter, sanningen ändå kommit fram. Vi har upplevt, hurusom hela meningsriktningar kriminaliserats, hurusom handlingar, begångna av personer med viss tro, bedömts som kriminella, medan exakt samma handlingar, begångna av personer med annan och av överheten accepterad uppfattning, ansetts fullt tillåtliga eller i varje fall icke föranlett några åtgärder. Detta

framtvingar kravet på en större rättssäkerhet, på en av personliga, administrativa eller politiska motiv och påtryckningar oberoende domarkår, som objektivt följer lag och förordning utan att göra skillnad på person. Vi kräver här, att de för gemenskapen grundläggande principerna tillämpas lika för alla. Men samtidigt kritiserar vi en myndighet, som utan hänsyn till föreliggande omständigheter vid handläggningen av aktuella ärenden strikt följer paragrafernas bokstav. Vi begär inom förvaltningen ett större mått av personligt omdöme. Kravet på förvaltningens smidiga anpassning efter livets skiftande lägen, på den mänskliga aspekten med dess ofrånkomliga irrationalitet, och kravet på rättsstatens omutliga hävdande av likheten inför lagen är ett uttryck för en logiskt oförenlig spänning mellan motsatta utgångspunkter, där en balans, ett jämviktsläge, ändå måste eftersträvas.

På samma sätt står vår inställning till nationen och det mellanfolkliga samarbetet också i konflikt. Likaväl som vi hävdar icke personlighet eller gemenskap utan personlighet och gemenskap, likaväl måste vi också hävda nationalism och internationalism, inte det ena eller det andra. Nationen är en ofrånkomlig realitet. Överallt gör den sig gällande. Den kommunistiska likriktningen i öster har inte utplånat den. Den demokratiska pacifismen inte heller. Den kommer att överleva både demokrati och kommunism. Nationen är en grupp människor, sammanfogade till en enhet av en gemensam historisk tradition och ett därur framvuxet beteendemönster. Nationen blir därmed ett värde i sig. Dess variation av den mänskliga civilisationen gör denna rikare och mera facetterad. Men på samma sätt som personligheten icke är ett självändamål är nationen det icke heller. Den har en uppgift i det internationella sammanhanget liksom människan i det sociala. Hävdandet av nationalism och internationalism som två oundgängliga hörnstenar i framtidskridandet blir följaktligen en ofrånkomlig följd av korporatismens grundsyn på människan och samhället.

Ett fritt förenat korporativt Europa

Kommunikationerna, stridsmedlen och massproduktionen i den tekniska tidsåldern har förändrat den geografiska faktorns roll i utvecklingen. Länderna har kommit närmare varandra. Bygdernas isolering finns inte mer. Västland och världsmarknad har blivit kommunicerande kärn. Men varje punkt på jorden kan när som helst hotas av de interkontinentala robotarnas alltförintande väte-laddningar. De små enheterna räcker inte till. Nationer, sammansvetsade genom årtusenden till naturliga enheter, krymper samman till vanmäktiga likgiltigheter i en tid, då endast de koncentrerade resurserna förslår för att följa upp den allt snabbare utvecklingen.

I detta ögonblick är splittringens, rivalitetens och de nationella fördomarnas Europa en gengångare från det förflutna. På ena sidan står det yviga, oslipade och handlingssjudande Amerika, vars politiska, ekonomiska och kulturella impulser likt en hord av präriehundar vältrar fram över världen. På den andra reser sig som ett åskhot den sovjetryska imperialismens stålsmidde jättekollektiv, buret av den röda drömmen om den alltuppslukande världsrevolutionen. Och i bakgrunden reser sig de färgade folken, Asiens och Afrikas vaknande miljoner med den europeiska kolonialpolitikens felgrepp och missgärningar som en hatdrivande sådd. Men den europeiska splittringen består. Europas olika folk klamrar sig fast vid de utomeuropeiska makterna för att skaffa sig hjälp i sin egen inbördeskamp, glömska av det faktum, att denna söndring blott utnyttjas av de andra för att till sist dela rovet på det förintade Europas ruiner. De europeiska folken upprepar sina stereotypa deklamationer om frihet och rättvisa, de idisslar teserna om nationell suveränitet och talar sig varma om de skiftande nationella motsättningarnas ofrånkomlighet, alltmedan undergångens krafter fortsätter sitt spel.

I detta läge finns det bara en väg framåt. Europas folk måste äntligen göra upp med sitt eget förflutna och för-

enas i ett enda fritt och oavhängigt Europa. Den nationella suveräniteten måste hävas till förmån för en gemensam statsgemenskap. Europa måste byggas upp på grundvalen av likaberättigade nationer i organiserad samverkan på samma sätt, som nationerna byggs på grundvalen av likaberättigade socialgrupper, samordnade i ett gemensamt korporativt system. Europas enhet är den logiska konsekvensen av korporatismen.

Man söker i dag komma ett stycke på väg mot Europas enhet genom organisationen av en gemensam europeisk marknad. Denna insats är emellertid blott ett styckverk. Endast sex makter, Västtyskland, Frankrike, Italien, Holland, Belgien och Luxemburg blir anslutna till denna marknad, som i fyra etapper under tolv till femton år skall byggas färdig. De skandinaviska länderna liksom England skall utgöra ett slags frihandelsområde, som delvis anslutes till denna enhetsmarknad. Likaså diskuteras möjligheterna för en viss anslutning av Spanien, Portugal, Grekland och Turkiet. Om Östeuropa är det inte tal. Systemet lider av flera uppenbara svagheter. Bl. a. är huvudparten av dess medlemsstater genom Atlantpakten ekonomiskt och militärt knutna till Förenta Staterna, varigenom hela reformen hotar att konsolidera Västeuropas beroende av Amerika och därmed permanenta världsdelen delning mellan öst och väst. Uppdelningen i stater, som direkt tillhöra marknaden, och andra, som mer eller mindre lösligt blir knutna till den, skapar en härva av detaljproblem, som kan hota att omintetgöra hela planen.

Även om den begränsade Europamarknaden är ett steg i rätt riktning, även om ett samordnat Västeuropa har lättare att frigöra sig ur ett utomeuropeiskt grepp än de olika länderna splittrade skulle ha, måste vår strävan syfta betydligt längre, om inte allt skall bli förgäves. Vi måste syfta till en total integration av de europeiska folken i en statsgemenskap, där tullar och myntväsen, utrikespolitik och försvar, löner och livsmedelspriser blir gemensamma. De nuvarande demokratiska institutionerna räcker inte till för att förverkliga ett dylikt program. På det europeiska planet likaväl som på det nationella måste den primitiva demokratin ersättas med den högre form för ett fritt samhällsskick, som korporatismen utgör.

Korporatismen skapar nämligen just de organ, som Europa behöver för samordning och planmässig social och ekonomisk utjämning. I dag är den amerikanska folkinkomsten cirka 400 miljarder dollar på en befolkning av 165 miljoner invånare. Västeuropa inklusive England kommer samtidigt upp till en inkomst av knappa 200 miljarder på en befolkning av 260 miljoner. Den låga europeiska standarden är mycket olika fördelad. Sverige ligger högst när det gäller standard. Om Italien skulle betala ut samma löner som Sverige, vore landet tvunget att använda 150 % av hela sin nationalinkomst bara till löner, vilket som synes är omöjligt även med de mest avancerade finanspolitiska metoder. Denna olikhet i standard hänger delvis samman med olikheten i investeringar. Om man i svensk textilindustri räknar med en investering av 70.000 svenska kronor per arbetare, blir motsvarande italienska siffra 30.000. Därtill kommer omöjligheten att utnyttja de tekniska hjälpmedlen på grund av de splittrade marknaderna, den långa serien kräver ett stort avsättningsområde. Man har följaktligen beräknat, att den europeiska produktionen per arbetstimma blott är en tredjedel av den amerikanska. De nationella korporationernas samordning i europeiska skapar gemensamma organ för en samordnad investerings-, löne- och socialpolitik. De skapar också möjligheter att ordna det europeiska jordbrukets produktions- och prisproblem. De utgör naturliga kanaler för en europeisk kreditgivning i utjämnande syfte. De bygger upp en naturlig balansfaktor till de nationella autonoma delstater, av vilka Europa måste sammanfogas.

Europas ening medför följaktligen en standardstegring utan motstycke för de europeiska massorna. Den erbjuder oanade verksamhetsfält för europeisk finanspolitik. Den åstadkommer trygghet och utvecklingsmöjligheter för europeiskt jordbruk. Den lägger en ekonomisk grund utan like till europeisk forskning och europeiskt kulturarbete. Den förvandlar Europa till en militär maktpotential, som kan säkra freden för århundraden framåt. Skapandet av ett fritt, förenat och oavhängigt Europa är utan tvekan århundradets främsta politiska uppgift.

Västerlandets framtid

Den stora motsättningen i världen är icke den rysk-amerikanska utan den rysk-kinesiska. Denna motsättning bärs upp av helt andra och mera djupgående konflikter än den yttre stormaktsrivaliteten mellan Förenta Staterna och Sovjetunionen. Kina har 600 miljoner invånare, Sovjetunionen 200. Den kinesiska befolkningen växer i snabbtakt inte främst på grund av nativiteten, som sjunker i hela Asien, utan på grund av den blixtrande ökningen av medellivslängden. Det är den moderna hygienens omedelbara konsekvenser. Detta innebär en mycket stor påfrestning på livsmedelsförsörjningen, som inte kan hålla takt med folkökningen. Sovjetunionen har måst avstå sina forna rättigheter i Sinkiang och Mansju-riet, där den kinesiska centralregeringen nu suveränt härskar. Kinesiska folkvandningsströmmar är på väg mot norr och nordväst, dvs. just mot de båda sistnämnda provinserna, medan en tredje ström drar mot sydväst, mot Burma och Malaya, där den stöter samman med en liknande ström från det överbefolkade Indien. Trycket mot Öst- och Centralsibirien växer. Samtidigt börjar Kina söka överta den ideologiska ledningen inom den kommunistiska världen. Det framträder dessutom som den starkaste makten inom den s. k. Bandoenggruppen, dvs. de asiatiska och afrikanska stater, som tillsammans söker utforma en tredje kraft, i verkligheten riktad mot hela den vita världen.

Det är mot bakgrunden av dessa utvecklingstendenser, som den europeiska eningen måste genomföras. Till Europa hör icke bara de nuvarande västeuropeiska staterna utan också de till kommunistblocket anslutna östeuropeiska. Deras anslutning till ett förenat Europa liksom återföreningen av de tyska zonerna är ett oeftergivet mål för varje europeisk enhetsrörelse. Utbyggandet av den alliansfria politik, som förs av Sverige, till en europeisk självständighetslinje, skapar förutsättningar också

för de östeuropeiska staternas anslutning. Amerika kommer visserligen genom denna politik att förlora en imperialistisk kontroll över Väst Europa, men i gengäld får det en europeisk marknad med helt annan köpkraft och en påtaglig garanti mot sovjetryska angreppshandlingar. Förenta Staternas ständigt understrukna antikolonialism måste medföra ett accepterande av en uppgörelse med Europa på här uppskisserade grunder. För Sovjetunionens vidkommande blir Europa likaledes en trygghetsfaktor. Sovjetunionen kan med ett enat Europa som granne känna sig lugnt för varje angrepp från väster. Dess handel västerut kan få ett mäktigt uppsving. Europa blir på så sätt en brygga mellan de båda nuvarande rivalerna i världspolitiken.

Det är självfallet, att de principer, som behärskar europeisk socialpolitik, och som ytterst motiveras med socialistiska synpunkter, måste äga sin giltighet också på den internationella politikens område. Korporatismen innebär ett erkännande av alla grupperns likaberättiganden men därmed icke något hävdande av deras likhet. Tvärtom söker korporatismen ge varje grupp en för dess uppgift tjänlig organisationsform. Konsekvensen av detta tänkande blir erkännandet också av rasernas likaberättigande. Men därmed icke ett hävdande av deras likhet. En plötslig blandning av människor med olika traditioner, olika rasegenskaper och därmed olika beteendemönster skapar ofördröjligen en rad missanpassningsproblem, som resulterar i stigande kriminalitet, alkoholism, ökad självmordsfrekvens, allt företeelser, som vittnar om vantrivsel i samhället. Dessa fakta måste beaktas vid lösningen av de spørsmål, som de till en europeisk statsgemenskap knutna afrikanska områdena kommer att medföra. Dessa områden måste ges möjligheter till en artemogen utveckling på grundvalen av sitt eget nationella mönster. De afrikanska särdragen måste ges samma utvecklingsmöjligheter som de europeiska. Samtidigt måste de ges garanti till samma självstyrelse och medbestämmanderätt som andra områden i Europa och Afrika, när deras befolkning uppnått en lagfäst grad av ekonomisk standard och allmänbildning. De vita folkens skyldighet att sörja för utbildning och socialvård inom dessa områden fram till den dag, då de själva kan överta

dylika uppgifter, är en ofrånkomlig följd av vår social-etiska grunduppfattning. Det blir en uppgift för korporationerna att tillse, att färgad arbetskraft erhåller samma ersättning för samma prestation som de vita. Skulle viss del av denna ersättning inte utgå i form av löner utan via samhällets förmedling användas för utbyggande av de svarta folkens standard, alltså för sociala och kulturella investeringar, måste garantier skapas för att pengarna verkligen anslås till detta ändamål. Likaväl som vi tar avstånd från exploatering av somliga socialgruppers arbete till förmån för andra, måste vi avvisa exploateringen av andra raser, det må sedan ske med vilken motivering som helst. Utvecklingen av olika rasgrupper på grundvalen av deras nationella egenart, förhindrandet av sådana blandsamhällens uppkomst, som hotar trivselmomentet i den mänskliga samlevnaden och undergräver ett naturligt och fast beteendemönster, samt varje rasgrupps lika rätt till bildning, arbetsförtjänst och mot sin insats svarande medbestämmanderätt är sålunda grundvalen för ett korporativt betraktelsesätt på de problem, som möter Europa främst i Afrika.

I konsekvens med dessa synpunkter måste vi också tillerkänna alla folk samma existensberättigande som vi gör anspråk på för egen räkning. Den asiatiska nationalismen kan i och för sig endast hälsas med tillfredsställelse av den europeiska, nota bene om Europa bevarar sitt moraliska självförtroende. Gentemot försöken att organisera en färgad front mot västerlandet under kinesisk ledning måste vi överbrygga motsättningen mellan de tre vita blocken, Amerika, Europa och Ryssland. Vi måste här konstatera, att vår gemensamma östgräns går vid Amur. Men samtidigt måste vi undvika varje politik, som driver samman de asiatiska folken mot de västerländska. Motsättningar och olikheter mellan exempelvis Europa och Asien är inte större än den inbördes skillnaden mellan Kina och Indien. Europa bör genom att främja friast möjliga världshandel och friast möjliga kulturutbyte länder och raser emellan, skapa betingelserna för ett framtida samarbete mellan fria folk, oberoende av hudfärg och kulturtraditioner. Endast så kan ett förenat Europa framstå som en den västerländska frihetens och kulturtraditionens fyrbåk i världen.

Kulturförnyelse

Den tekniska civilisationen har givit oss möjligheter till en välstandsökning som aldrig förr. Ting, som tidigare varit ett fåtals privilegier har i växande utsträckning blivit massornas egendom. Maskinernas övertagande av musklernas arbete har gjort det möjligt för ett växande antal människor att syssla med intellektuellt arbete, att utvidga och fördjupa grundvalarna för vår andliga kultur. Men samtidigt har vetenskapen slagit sönder vår forna världsbild. Redan Kopernikus upptäckt av solsystemet innebar en chock för mänskligheten, som det tog århundraden att övervinna. Den astronomiska forskningen har sedan ytterligare vidgat den kopernikanska världsbilden. Jorden, som en gång framstod som tillvarons medelpunkt, visar sig vara ett försvinnande litet klot i ett universum, vars mått mäts i miljarder ljusår. Darwins upptäckt av arternas utveckling och Mendels kartläggning av ärftlighetens lagar har förändrat människans ställning i den stora livsprocessen. Freuds framställning av det undermedvetnas roll har kommit vår övertro på förnuftet att vackla. De väldiga resultat, som forskningen lett fram till, har förlänat en speciell auktoritet åt vetenskapens metod, den logiska analysen av orsak och verkan. Hela tillvaron har kommit att framstå som en logisk och gripbar orsakskedja eller rättare sagt en kombination av orsakskedjor, vilka tillsammans utgör det skeende.

Vad menas med kultur? Låt oss börja med att kalla den ett för människan typiskt beteende, som bestäms av rationellt tänkande i stället för omedveten instinkt. Djurens beteende är ändamålsenligt. Det utformas av gjorda erfarenheter. En handlings fördelaktiga eller ofördelaktiga inverkan på djurets livsmöjligheter bestämmer dess slutgiltiga handlingsschema. Men såvitt vi vet, ligger det bakom denna anpassning till det ändamålsenliga ingen medveten reflektion, som logiskt drar slutsatser om

sammanhangen i det skeende. För människan spelar där-
emot logiken en avgörande roll. Hon söker medvetet
klarlägga sammanhangen i omvärlden för att sedan kunna
utnyttja förefintligen möjliga möjligheter eller genom egna in-
grepp förstärka de fördelaktiga och försvaga de oför-
delaktiga faktorerna.

Människans upptäckt av sammanhangen betydde ett
konstaterande av orsak och verkan. Men i samma ögon-
blick, hon fastställt detta, stötte hon på det oförklarliga.
Hennes egen erfarenhet är ett styckeverk: det upptäckte
hon tidigt. Bakom det skeende började hon därför att
ana makter på andra sidan det konstaterbara, och dessa
makter kopplade hon så småningom samman med en
växande känsla av att somt är rätt och somt är orätt.
Vetenskap, moral och religion, typiska uttryck för män-
niskans speciella beteende, kan aldrig skiljas. De är ofrån-
komliga, samspelande beståndsdelar i det, som vi kallar
kultur. Kulturen är sålunda den karaktäristiskt mänskliga
formen för anpassning. Dess mål är i likhet med djur-
beteendet att nå högsta möjliga livsintensitet. Dit hör till-
fredsställelsen av de materiella behoven, men då denna
uppgift visat sig bättre kunna fullgöras genom vidgad
insikt i sammanhangen, har kulturen också kommit att
innebära ett andligt behov, ett behov av insikt och mål-
sättning. Tillhörigheten till en gemenskap — familjen,
stammen, folket — har hos de flesta människor skapat
en samkänsla med andra, en beredvillighet att leva sig
in i andras förhållanden. Den naturliga egoismen brom-
sas av den lika naturvuxna samkänslan och bidrar till
att skärpa insikten om rätt och orätt, om sant och falskt,
om skönt och oskönt. Mänskliga handlingar betraktas
som led i ett större helt. Därmed blir behovet av gemen-
samma ideal, som normerar och samordnar de olika
handlingsmönstren, ofrånkomligt. Konsten växer fram
som ett uttryck för människans behov av att konkret
gestalta dessa upplevelser, psykologiskt en religionens
tvillingssystem, men kulturhistoriskt en brygga mellan tro
och vetande. Kulturens stora problem är jämvikten mel-
lan dess olika komponenter, mellan forskning och konst,
mellan moral och religion. Rubbas denna jämvikt, råkar
kulturlivet på sned. Det är just en sådan rubbning, som
framkallat våra dagars kulturkris.

När man i äldre politiska ideologier sökt göra de materiella produktionsfaktorerna, de biologiska drivkrafterna eller andra liknande faktorer i utvecklingen till historiens och samhällets huvudändamål, har man förväxlat mål och medel. De materiella faktorerna har mening och värde ur mänsklig synpunkt blott som uppehållare av människan som kulturvarelse. Och på samma sätt måste man bedöma de biologiska faktorerna, de samhällsorganisatoriska etc. Kulturen som det egentliga uttrycket för människans särart är och förblir historiens grundvärde. Det är kulturen, som möjliggör levnadsstandard. Det är kulturen, som ger oss chansen att behärska också de biologiska krafterna. Det är kulturen, som ger oss formerna för högre mänsklig samlevnad. Det är kulturen, som ger oss medlen att inför oss själva och inför varandra tolka vår egen innersta längtan, vår djupaste målsättning, vårt perspektiv in i framtiden.

Naturvetenskapen har inneburit en gradvis utarmning av det religiösa livet. Religionens företrädare har krampaktigt sökt försvara sina vacklande positioner genom att med trosviss envishet hålla fast vid formuleringar och föreställningssätt, som blivit hopplöst meningslösa i den moderna tillvaron. Kampen mellan tro och vetande har blivit allt ojämnare och man har till sist med allt större eftertryck hävdats, att religionen behärskat det första skedet av människans utveckling. Nu är vi på väg in i det andra, behärskat av vetenskapen. Samtidigt har man emellertid kunnat konstatera en överhandtagande upplösning av de moraliska begreppen, som tidigare varit förankrade i religiös tro. Försöket att ersätta moral och religion med moral och vetenskap har sorgligt misslyckats.

I detta ögonblick börjar vetenskapen sakta ändra karaktär. De gamla perspektiven börjar förskjutas. Visserligen visar det sig, att både tro och vetande har ett primitivt och för en nutidsmänniska nästan avskräckande ursprung. De första spåren av religiös tro, som vi hittills mött, är kannibalism, de första uttrycken för teknik och tänkande är vapen av sten. Våra äldsta människoskallar från Kina och Java är alla försedda med det hål i nacken, som anbragts med någon klubba för att hjärnan skulle rinna ut. Lämningarna efter växter och djur i de lager, där skallarna hittats, visar, att det varit gott om föda,

att det inte varit hungern, som drivit fram kannibalismen utan tron om överförande av magiska krafter vid förtäringen av en dödad människas hjärna. Samma lager har innehållit de första funna resterna av vapen och redskap. Tro och vetande är lika urgamla som mänskligheten, de har gått hand i hand genom århundratusen, och skillnaden är blott, att vi i dag klarare kan dra upp gränslinjerna mellan dem båda men därmed också säkrare ge båda sin ställning och sin roll i det fortsatta framåtskridandet.

Tron på universums oändlighet i tid och rum har grusats av den moderna astrofysiken. Universum är begränsat till tiden. Man kan ungefärligt datera dess ålder. Det framstår som en frukt av en skapelseakt. Antingen man följer den allmännast omfattande teorin om universums historia som en engångsföreteelse eller accepterar den engelska skolans uppfattning om den permanenta nyskapelsen av vintergator på väg mot förintelse, blir slutomdömet detsamma, bakom vår tillvaro ligger väteatomernas tillkomst ur intet, tätandet av urmaterien till en jättestjärna, som sprängts, och vars galaxer spridas som skärvorna efter en explosion för att till sist slockna och gå under eller också med ständigt ökad rörelsehastighet rusa upp och spränga ljusvallen, bakom vars kyrkogårdstaket de upphöra att existera. Och som den tyske astrofysikern von Weizsäcker säger, ingen kan hindra människan att åter uppställa den urgamla frågan: Vad var före uratomen, och vad skall vara efter värmedöden?

Vår tillvaro framställes av den moderna fysiken som en värld i fyra dimensioner, rummets tre klassiska plus tiden. Men vem säger, att tiden, den fjärde dimensionen, också är den yttersta? Likaväl som vi måste fylla ut tomrummet bortom uratom och värmedöd, likaväl måste vi föreställa oss en yttersta dimension, och det är naturligt, om dessa båda begrepp smälter samman till en enhetlig föreställning. Hela universum står i samma förhållande till denna yttersta dimension, — skapardimensionen —, som rummet står till tiden. Och det är också naturligt, om vi låter en tredje synpunkt foga sig till de båda andra. Verkligheten består inte bara av fakta, som vi kan konstatera. Den består också av värden. Men i samma ögon-

blick, som vi kommer in på värderingarna, har vi kommit in på irrationell mark. Den yttersta dimensionen kommer att framstå som värdenas dimension. Därmed sammanfaller den med gudsbegreppet. Den moderna vetenskapen har inte bevisat Guds existens. Men den har dragit upp sina egna gränser och därmed lämnat plats för den religiösa aningen, den mystiska intuitionen att ta vid, där den själv upphör. Det finns därmed en möjlighet för en religiös renässans på modern grund. Tro och vetande kommer att stå i ett ständigt växelspel sinsemellan. De kommer att befrukta varandra.

Det är denna trons återuppståndelse på modern grund, som vi måste se fram emot som slutfasen i det väldiga tekniska och vetenskapliga ombrott, som vi upplevat. Därmed kommer kulturlivets olika delar åter att bringas i harmoni med varandra. Den stora disproportionen mellan tekniskt vetande och moralisk hållning, som kännetecknar den aktuella situationen, och som är desto kusligare som människan fått en vätebomb att leka med, skulle därmed kunna bringas ur världen. Vetenskapen kommer icke längre att framstå som en fiende till tron, en faktor, som skapar ständigt nya svårigheter för det religiösa livet. Den kommer i stället att bli en trons tvillingbroder. Vi har ett exempel på en företeelse, som psykologiskt har samma bakgrund som religionen, nämligen konsten. Man bedömer inte ett konstverk ur vetenskaplig synvinkel. Det är orimligt. Man bedömer det ur estetisk. Man värderar det eller man värderar det icke. Men man kan aldrig lägga fram några bevis för sin ståndpunkt. Det är endast den subjektiva upplevelsen, som utgör verifikationen. Med religionen förhåller det sig på exakt samma sätt. Skall emellertid västerlandet förnyas, skall kulturen inte stelna i teknik, som till sist drives till självförintelse av lössläppta och okontrollerade komplex, då måste det religiösa livet förnyas som kulturens urgrund, som vetenskapens och forskningens ofrånkomliga komplement, moralens underpant och den röda tråden i den enskilda människans liv. Den religiösa renässansen är det stora moderna ombrottets ännu uppnådda höjdpunkt.

Rörelsen

Den ideologi, som här har skisserats i stora drag, och som på de viktigaste punkterna kompletterats med sina programmatiska konsekvenser, har tillkommit som ett medvetet alternativ till kommunismen. Konservatism, liberalism och socialdemokrati har vuxit fram ur det förra århundradets problemställningar och tänkande. Fascism och nationalsocialism fick aldrig utveckla sig till tankesystem, som konsekvent byggde ut en enhetlig syn på historien, samhället och människan utifrån den västerländska kulturens gemensamma grundvärden. I den nya ideologin möter man många tankegångar, som har sina rötter i äldre åskådningar. Där återfinns konservatismens sinne för traditionens betydelse, utformad mot bakgrunden av den moderna socialpsykologins rön och erfarenheter. Där finns liberalismens hävdande av det mänskliga frihetsvärdet, av rättssäkerheten och likheten inför lagen, av de särpräglade personligheternas rätt och uppgifter i skeendet. Där finns den liberala ekonomins känsla för det personliga initiativets betydelse. Men där finns också socialismens uppfattning om det ekonomiska livet som ett organiskt sammanhängande helt, om nödvändigheten av samordning och planering, om kravet på social trygghet och ekonomisk rättvisa som ofrånkomliga mål för varje ekonomisk politik. Där finns fascismens hävdande av heroismens roll i historien, av de skapande eliternas ofrånkomlighet i framåtskridandet, sida vid sida med syndikalismens tro på de särpräglade socialgruppernas möjlighet till intensivare insatser i en social organisation av fria korporationer. Där finns nationalsocialismens tro på möjligheten av en förening mellan nationell tradition och modern verklighet, på folkgemenskap som det ofrånkomliga uttrycket för nationell solidaritet, parallellt med pacifismens uppfattning om kriget som ett massvan-sinne, framkallat av kortsynt vinningslystnad eller otyglade personliga prestigekomplex. Det karakteristiska för

denna nya ideologi, syntesens ideologi, är dess sätt att sammanfoga och ordna de skilda impulserna från olika håll till en ny enhet, uppburen och genomandad av tron på den mänskliga kulturen som historiens grundvärde, på krafternas samordning som metoden och på den organiserade samverkan i frihet som basen för samhällsliv och politik.

Det är uppenbart, att denna ideologi inte direkt anknyter till det ena eller det andra av de i dag existerande partierna i Europa. Men det är också uppenbart, att det knappast finns någon meningsriktning, som icke har en rad synpunkter gemensamma med denna ideologi. Naturligtvis kan man — särskilt i länder, där partilivet ännu är dynamiskt och samhället ännu inte genomorganiserats, — söka få fram dessa idéer genom att lägga dem till grund för en ny partibildning. Men i stort sett kommer detta att tillhöra undantagen. I de flesta europeiska länder vore det en opraktisk och meningslös arbetsinsats att söka driva fram ett nytt parti mellan de redan existerande. Vad som här behövs, är en kamporganisation tvärs igenom de gamla partigränserna, något i stil med Amerikas pressure groups, som överallt i organisationer av olika slag söker verka för sin ideologi via ett nät av väl sammanhållna gripgrupper.

Och på samma sätt som en på sådant sätt utformad organisation söker skapa förutsättningen till en vidgad samverkan mellan socialgrupperna inom ett folk, måste en sådan rörelse växa ut till en europeisk sammanslutning, vars sektioner i olika länder tjänstgör som den europeiska enhetstankens nationella gripgrupper. Vad det här gäller att få fram både på det nationella och internationella planet är inte stora massrörelser, där man strävar efter att få med så många som möjligt — det är partiernas, valorganisationernas sak. Här gäller det i stället att skapa grupper av människor, som fångats av en och samma tro, som är beredda att göra en insats för samhällets korporativa omgestaltning och Europas ening. Naturligtvis kan den internationella linjen dras vidare — naturligtvis kan man kring samma tanke även utomeuropeiska sektioner sugas med i samarbetet. Det gäller bara att inte gå alltför fort, att först säkra en position, innan man griper efter nästa. Å andra sidan får självfallet inga

portar stå stängda, inga gränser utgöra hinder för dem, som i samma övertygelse vill vara med om samma arbete.

En väsentlig uppgift för en sådan rörelse är att skapa ett rent mänskligt förhållande mellan de olika medlemmarna, att bygga upp en kedja av vän vid vän tvärs över klass- och folkgränserna. Det är det djupast mänskliga, som så ofta kommer bort i de politiska eller officiella sammanhangen, som kanske är det effektivaste medlet att förverkliga ett reformprogram.

Därtill kommer behovet av yttre former, av ceremonier och symboler, av traditionellt återkommande högtider, som engagerar känslolivet och knyter det fastare samman med den intellektuella övertygelsen. Det gäller bara att se till, att sådana uttrycksformer likaväl som den förenklade propagandans lättåtkomliga bildspråk står i direkt förhållande till den intellektuellt utformade linje, som rörelsen företräder. Det måste också bakom symbolik och propaganda finnas en garanti för ärlighet och äkthet.

Vi har i den nysvenska rörelsen försökt skapa den första svenska upptakten till en sådan organisation, och den 1951 skapade Europeiska Socialrörelsen, som utomland även brukar kallas Malmörörelsen, har blivit det första experimentet på internationellt plan. Det bör understrykas, att detta blott är de första ansatserna. Men utan ansatser kan ingenting bestående växa. Och inför de ännu blygsamma proportionerna, inför de obefintliga yttre resurserna förtjänar till sist ett gammalt mästärord att citeras: Den som är trogen i det lilla, han är också trogen i vad mer är.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Vi behöver en ny ideologi	5
Vem formar vårt öde?	7
Maskinernas tidsålder	9
Frihetens enda väg	12
Så bygger vi korporatismen	16
Korporatismens sociala och ekonomiska struktur .	19
Levande landsbygd	22
Masskulturens upplösning	25
Korporatismen och staten	28
Den biologiska grundens förvandling	32
Korporatismen som doktrin	35
Paradoxen som princip	39
Ett fritt förenat korporativt Europa	42
Västerlandets framtid	45
Kulturförnyelse	48
Rörelsen	53

En kort sammanfattning av den nysvenska ideologin, för vilken korporatismen och Europatanken utgör de båda hörnpelarna, har länge efterlysts bland dem, som arbetar för dessa ideer. Den sedan mer än ett årtionde tillbaka övliga seden att tillvita den nysvenska rörelsen ståndpunkter och ideer, som den inte vill kännas vid, har också gjort ett dylikt kortfattat klarläggande nödvändigt.

Det föreligger också ett behov att möjliggöra en ideologisk offensiv i de olika länder, där dessa ideer i dag förs fram av organiserade grupper eller tidskrifter. Denna skrift har därför dels velat tillgodose det svenska behovet av en klargörande sammanfattning men samtidigt också kravet på en gemensam europeisk idéskrift. Av den orsaken har de svenska utgångspunkterna i någon mån skjutits i bakgrunden, när det gäller att exemplifiera ideernas eller synpunkternas konkreta bakgrund. Det har med hänsyn till de icke-svenska läsarna varit ofrånkomligt att söka få fram så allmängiltiga formuleringar som möjligt, även om det självfallet icke kunnat undvikas, att den svenska utgångspunkten lyser igenom.